

Nya möjligheter att mäta återgång i arbete

Hur kan vi använda månadsuppgifter om inkomst för att skatta sjukskrivnas återgång i arbete?

Diarienummer: FK 2022/009500
Ansvarig chef: Susanna Wanander
Avdelningen för ledningsstöd och analys
Upplysningar: Analytiker Erik Jönsson
010-113 08 92
erik.n.jonsson@forsakringskassan.se

Förord

Under en treårsperiod har Försäkringskassans analysverksamhet arbetat med ett större projekt om rehabilitering och återgång i arbete. Inom projektet har fyra delrapporter publicerats som var och en svarar mot olika frågeställningar. Denna rapport är den fjärde delrapporten i projektet.

Ett av regeringens mål för sjukförsäkringen är att den ska ge ett effektivt stöd vid återgång i arbete. Tidigare har Försäkringskassan ofta använt uppgifter om avslutad sjukpenning för att få en bild av sjukskrivnas återgång i arbete, men sedan 2019 samlar Skatteverket in arbetsgivardeklarationer på månadsbasis. I dessa deklarerationer framgår hur stora utbetalningar som arbetsgivare gör till sina anställda varje månad. Den här delrapporten undersöker hur man kan använda de uppgifterna för att göra bättre skattningar av sjukskrivnas återgång i arbete.

Erik Jönsson har gjort skattningar och övriga databearbetningar. Rapporten har skrivits av Cecilia Eek, Jon Dutrieux och Erik Jönsson. Samtliga arbetar på Avdelningen för ledningsstöd och analys.

Ett stort tack riktas till intern kvalitetsgranskare Marit Gisselmann och Ulrik Lidwall, som bidragit med värdefullt stöd och kommentarer till rapporten. Tack också till Jonatan Nikander som har bidragit med kodgranskning.

Stockholm, december 2024

Susanna Wanander

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Inledning	8
Bakgrund	8
Tidigare studier	8
Syfte och frågeställningar	9
Metod.....	10
Rapportens upplägg	14
2. Iakttagelser om sjukfallens avslut utifrån sjukpenningdata	15
Efter 60 dagar har 6 av 10 sjukfall avslutats	15
Nästan alla sjukfall startar med hel sjukpenning	16
I vår population är det vanligt med upprepade sjukfall.....	17
3. Förvärvsinkomst före och efter sjukfallets start	19
Förvärvsinkomstens utveckling för vår population	19
Utveckling av förvärvsinkomst i olika inkomstgrupper.....	21
Populationens förvärvsinkomst varierar under året.....	22
Vissa har en inkomst trots hel sjukskrivning	23
Bilden av sjukfall och förvärvsarbete är komplex	24
Skillnad mellan att följa månadsvisa utfall eller att mäta kumulativt	26
Skillnad mellan att återgå en eller tre månader.....	27
4. Förslag på hur man kan mäta återgång i arbete	29
Utgångspunkter för definitioner och mått	29
Förslag på specifika mått att följa.....	32
5. Avslutande diskussion	37
Tillvägagångssätt för att skatta arbetsåtergång	37
Skattning baserad på förvärvsinkomst gör skillnad.....	37
Skattningarna skulle kunna bli bättre med ytterligare information	38
I vilka sammanhang kan måtten användas?.....	39
Vad visar måtten angående sjukskrivnas återgång i arbete?	39
Det finns önskvärda utfall som inte fångas med måtten	40
Många aktörer måste arbeta tillsammans för att stödja sjukskrivnas arbetsåtergång	40
Referenser	42
Bilaga A. Metod	44

Beskrivning av studiepopulationen	44
Hur måtten har konstruerats.....	44
Bilaga B. Andel som återfår olika procentsatser av sin tidigare inkomst	49
Bilaga C. Arbetsåtergång i olika grupper	51
Bilaga D. Återgång i arbete under en viss fas i rehabiliteringskedjan.....	53
Bilaga E. Ytterligare figurer.....	56

Sammanfattning

Ett av de centrala målen för sjukförsäkringen är att ge ett effektivt stöd för återgång i arbete. Försäkringskassan brukar dock inte mäta återgång i arbete utan har ofta antagit att om ett sjukfall har avslutats motsvarar det att personen har återgått i arbete, trots att så inte alltid är fallet.

Den här rapporten utforskar möjligheterna att skatta återgång i arbete på ett mer korrekt sätt med hjälp av de månadsuppgifter om inkomster som arbetsgivare rapporterar in till Skatteverket sedan 2019. I arbetet har vi eftersträvat att ta fram mått som är enkla både att ta fram och att förstå.

Utmaningar med att använda månadsuppgifter för att följa återgång i arbete

Det finns flera utmaningar med att använda månadsuppgifter för att följa sjukskrivnas återgång i arbete. Ett grundläggande problem är att vi saknar uppgift om arbetad tid – månadsuppgifterna innehåller inte uppgifter om arbetstid utan endast inkomst av förvärvsarbete.

Det är inte säkert att individerna har arbetat, trots månadsutbetalning

Det är svårt att veta om individerna verkligen har arbetat när de får en utbetalning från sin arbetsgivare. De första månaderna efter sjukfallets start är det många som får utbetalningar från arbetsgivaren, även vid hel sjukskrivning. Därefter minskar andelen, men även efter ett halvår får 10 procent utbetalningar från sin arbetsgivare som överstiger 6 700 kronor per månad. Det beror bland annat på utbetalningar av sjuklön, främst vid statliga anställningar. Men det kan även handla om att vissa personer felaktigt fått sjukpenning för tid då de samtidigt arbetat.

Sjukskrivnas förvärvsinkomst precis före sjukfallet är inte representativ

Den population vi har valt att studera är sjukskrivna som var anställda med sjuklön när sjukskrivningen påbörjades. I vår valda population ökar andelen som har en inkomst under månaderna innan sjukfallet och den sista månaden är inkomsten som allra högst. Inkomsten precis innan sjukfallet är därmed inte alltid representation för populationens inkomst sett över en längre tidsperiod. Det får konsekvenser om man vill följa individernas återgång i arbete genom att jämföra deras förvärvsinkomst före och efter sjukfallets start.

Att förvärvsinkomst varierar under året försvårar tolkning av resultat

När vi har tillgång till månadsuppgifter blir det tydligt att förvärvsinkomster varierar under året innan sjukfallets start, vilket beror på till exempel tillfälligt arbete, semesterersättning och bonusutbetalningar. Något som ser ut att vara en förändrad inkomst vid en jämförelse mellan två tidpunkter kan med andra ord bero på något helt annat. Det försvårar jämförelser av inkomst före och efter sjukfallets start.

Mått för att följa sjukskrivnas återgång i arbete

Personerna ska ha avslutat sitt sjukfall

Ett första krav för att vi ska anse att någon har återgått i arbete är att personen ska ha avslutat sitt sjukfall. Det är ett sätt att åtminstone delvis hantera problemet att det är svårt att veta om utbetalningar från arbetsgivaren avser lön för förvärvsarbete, sjuklön eller något annat.

Kravet på att personerna ska ha avslutat sitt sjukfall innebär att vi bara kan mäta arbetsåtergång efter avslutad sjukskrivning – och inte den delvisa återgång som sker genom övergång till deltidssjukskrivning. Vi ser dock att det finns behov att även studera den delvisa återgång i arbete som sker vid partiell sjukskrivning. Det är ofta ett viktigt steg i processen att återgå helt i arbete, i synnerhet vid psykiatriska diagnoser.

Vi använder två olika inkomstnivåer

Vi har landat i att använda två olika inkomstnivåer som – tillsammans med att sjukfallet är avslutat – används för att följa sjukskrivnas återgång i arbete:

- Andel som uppnår ungefär *samma inkomst* som innan sjukfallet (minst 90 procent av den tidigare inkomsten)
- Andel som har *någon inkomst*, oavsett storlek.

Beroende på vilket syfte man har med sin uppföljning kan de olika alternativen vara mer eller mindre lämpliga. Om man till exempel vill följa återgång i arbete *löpande* så är måttet med de lägst ställda kraven lämpligast och dessutom enklast att använda. Det är också det mått som är mest lämpligt att använda i en bred population av sjukskrivna.

Måttet som kräver att individerna ska ha återfått en liknande inkomst som innan sjukfallet är däremot mer komplicerat att använda, men kan vara lämpligt att använda i enskilda studier.

Återgång under en månad eller tre månader

När vi använder något av måtten för att skatta individernas återgång i arbete finns ytterligare ett ställningstagande att göra. Det handlar om hur lång tid som individerna behöver ha en inkomst för att vi ska anse att de har återgått i arbete.

Vi använder oss av två alternativ; dels ett lägre ställt krav att individerna ska nå den givna inkomsten under en månad, dels att de ska nå den tre månader. Det säger sig självt att det är svårare att nå kravet att ha en inkomst tre månader, men det finns flera skäl att ändå använda det kriteriet. Det handlar dels om att individerna ska ha en arbetsåtergång som är varaktig, men det finns även tekniska skäl. Givet de svårigheter att veta om en månadsutbetalning verkligen består av ersättning för utfört arbete, och i så fall när arbetet utfördes, är det mer robust att kräva att utbetalningar ska ha gjorts under flera månader.

Några viktiga observationer i sak

Huvudpoängen med den här analysen har varit att ta fram förslag på lämpliga mått för att skatta sjukskrivnas återgång i arbete. Under arbetet har vi emellertid kunnat identifiera några viktiga resultat angående återgången i sig:

- Det krävs en ganska lång uppföljningsperiod för att personer som varit sjukskrivna länge ska komma tillbaka i arbete. Andelen som återgår i arbete ökar kontinuerligt, oavsett mått, och är högre efter 18 månader än 12 månader.
- Efter 18 månader når tre fjärdedelar upp till samma inkomst som innan sjukskrivningen, även med det högre ställda kravet att de ska ha en inkomst under tre månader.
- De mått vi har tagit fram visar att återgången i arbete sammantaget har minskat 2019–2023 vilket överensstämmer med slutsatser från tidigare studier där sjukpenningdata har använts för att följa återgång i arbete. Däremot har andelen som återgått till samma inkomstnivå som innan sjukfallet legat relativt stabilt.

1. Inledning

Bakgrund

Sjukförsäkringen är en inkomstbortfallsförsäkring för tillfälligt nedsatt arbetsförmåga. Den fyller en viktig välfärdsfunktion och har som centralt mål att ge ekonomisk trygghet vid sjukdom som sätter ned arbetsförmågan. Ett annat viktigt mål är att försäkringen ska ge ett effektivt stöd för återgång i arbete.¹ Lika viktigt som att följa upp individers ekonomiska trygghet vid sjukskrivning är därför att följa upp deras återgång i arbete.

Försäkringskassans har mycket information om de individer som får ersättning. Däremot saknas i stort sett kunskap om vad individerna gör före och efter att de får eller ansöker om sjukpenning. Det är en anledning till att det länge varit svårt att mäta återgång i arbete.

Istället har Försäkringskassan (men även forskare) använt avslutad sjukpenning som indikator på återgång i arbete (t.ex. Försäkringskassan 2016; Aronsson & Lundberg 2015; Försäkringskassan 2024a), trots att vi vet att det inte är samma sak. Även Riksrevisionen har konstaterat att det tillvägagångssättet innebär en överskattning av andelen individer som återgår i arbete (Riksrevisionen 2024).

Sedan 2019 deklarerar arbetsgivare uppgifter till Skatteverket om utbetalningar till sina anställda på månadsbasis istället för som tidigare på årsbasis. Dessa månadsuppgifter kan användas för att studera utfall i socialförsäkringen i allmänhet men även, vilket vi beskriver här, i sjukförsäkringen. Här utforskar vi möjligheterna att använda dessa månadsuppgifter för att bättre kunna skatta sjukskrivnas återgång i arbete.

Tidigare studier

Användandet av månadsuppgifter är relativt outforskad mark i studier om sjukförsäkringen. Det finns några tidigare rapporter som har använt månadsuppgifter för att följa återgång i arbete vid sjukskrivning (t.ex. Försäkringskassan 2020; SOU 2024:26; Riksrevisionen 2024; Försäkringskassan 2024b), men rapporterna problematiserar inte användandet av månadsuppgifter i särskilt hög grad.

¹ Se t.ex. Socialdepartementet 2023. *Regleringsbrev 2024 Försäkringskassan*. Regeringsbeslut 2023-12-20. Målet har legat fast sedan regleringsbrevet för 2018.

Den rapport som är mest relevant för vår del är Riksrevisionens granskning av Försäkringskassans användning av undantaget övervägande skäl i sjukförsäkringen samt om intentionen med undantaget har uppnåtts (Riksrevisionen 2024). För att avgöra om en person återgår i arbete jämför Riksrevisionen individernas förvärvsinkomst månaden innan sjukperiodens start med deras förvärvsinkomst två månader efter sjukperiodens slut, detta för att ta hänsyn till att vissa individer får sin lön månaden efter att de har arbetat. Riksrevisionen använder två mått: (1) återgång i hel omfattning (minst 90 procent av tidigare inkomst) och (2) återgång i någon omfattning (mer än 0 procent av tidigare). Att gränsen i det första måttet är 90 procent och inte 100 procent beror på att hänsyn tas till naturliga variationer i månadslön.

I svar på ett regeringsuppdrag analyserar Försäkringskassan sysselsättning och försörjning bland personer som får avslag på sin ansökan om fortsatt sjukpenning vid dag 180 i rehabiliteringskedjan. I rapporten studeras andel som huvudsakligen försörjer sig genom arbete som ett sätt att följa deras arbetsåtergång. Månadsuppgifter från Skatteverket ställs då i relation till individernas andra inkomstkällor, såsom sjukpenning, a-kassa, studiemedel m.m. (Försäkringskassan 2020). Metoden är inte ointressant men kräver fler datakällor än vad vi har tillgång till här.

Dessutom finns rapporter som jämför olika gruppers inkomst men utan att ta ställning till om individerna har återgått i arbete eller inte – vilket är vad vi vill göra här. Hit hör Försäkringskassans svar på ett regeringsuppdrag att analysera de nya reglerna för personer som är 62 år eller äldre (Försäkringskassan 2024b) och slutbetänkandet från Utredningen om sjukförsäkringen i förändring (SOU 2024:26).

Månadsuppgifter från arbetsgivardeklarationen har även använts av Försäkringskassan för att, genom mer avancerade statistiska modeller, skatta förekomst av felaktiga utbetalningar som uppstår då individer arbetar under samma tid som de får sjukpenning (Försäkringskassan 2023a).

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att utforska hur man kan använda månadsuppgifter om inkomst för att göra bättre skattningar av sjukskrivnas återgång i arbete. Följande frågeställningar kommer att besvaras:

- Vad finns det för utmaningar med att använda månadsuppgifter om förvärvsinkomst för att skatta

sjukskrivnas återgång i arbete och hur kan man hantera dem?

- Gör det någon skillnad att använda förvärvsinkomst istället för enbart avslutat sjukfall vid skattningen av sjukskrivnas återgång i arbete?

Utifrån dessa frågeställningar presenterar vi förslag på hur man kan skatta sjukskrivnas återgång i arbete med hjälp av månadsuppgifter om inkomst.

Vi har eftersträvat att ta fram mått som är både enkla att ta fram och att tolka. Måtten ska gå att använda både i specifika analyser och om man vill följa mer allmänt hur återgång i arbete utvecklas över tid.

Metod

Undersökningspopulation

Eftersom syftet med studien är att använda inkomstuppgifter begränsar vi analyserna till personer som är anställda med sjuklön vid sjukfallens start.² Valet av anställda med sjuklön görs för att vi ska kunna studera en mer enhetlig grupp – där alla kan förmodas ha ett arbete att återgå till – och vars rätt till sjukpenning dessutom bedöms enligt samma regler.³ Anställda med sjuklön är även en stor grupp och utgör ungefär 80 procent av alla startade sjukfall.

I den här rapporten studerar vi sjukfall som är längre än 60 dagar. Gränsen är främst satt utifrån att vi vill att individerna ska ha varit sjukskrivna så länge att både arbetsgivare och handläggare ska hinna genomföra insatser som syftar till att stötta individerna tillbaka i arbete. Beroende på vad man vill studera kan man tänka sig en population som har varit sjukskriven antingen en kortare tid eller en längre.

Följande kriterier ska vara uppfyllda för att ett sjukfall ska ingå i undersökningspopulationen:

² Det innebär att de har en fast eller tidsbegränsad månadsanställning. De kan också vara anställda i ett eget aktieföretag.

³ Andra grupper, som arbetslösa och egenföretagare, bedöms enligt andra regler i rehabiliteringskedjan, vilket kan kräva andra överväganden vad gäller definitioner och avgränsningar.

- Individen påbörjar ett sjukfall mellan 1 april 2019 och 31 december 2022⁴ som blir minst 60 dagar långt
- Individen klassas som anställd med sjuklön vid starten av sjukfallet
- Individen har en genomsnittlig lön om minst 1 000 kr per månad under tre månader innan sjukfallet startade
- Individen har inte fyllt 65 när sjukfallet påbörjades
- Individen är folkbokförd i Sverige.

De individer som ingår har fått antingen sjukpenning eller rehabiliteringspenning (rehabiliteringspenning är dock ovanligt nuförtiden). Fortsättningsvis i rapporten skriver vi sjukpenning, oavsett om personerna har fått sjukpenning eller rehabiliteringspenning.

När vi applicerar dessa kriterier kommer studiepopulationen att omfatta 699 342 sjukfall för 562 960 personer. Det motsvarar 33 procent av samtliga sjukfall under den aktuella tidsperioden, eller 95 procent av samtliga sjukfall över 60 dagar där den försäkrade var anställd med sjuklön. I Bilaga A finns en mer utförlig beskrivning av hur populationen påverkas av de olika inkluderingskriterierna.

Avgränsningar

Att vi fokuserar på personer som har en anställning betyder att vi exkluderar personer som är arbetslösa eller som är egenföretagare. I framtida studier kan det vara aktuellt att följa även deras återgång i arbete men det kan i så fall kräva andra överväganden än dem vi gör här.

Ytterligare en avgränsning är att vi inte försöker skatta partiell återgång i arbete, det vill säga sådan återgång som sker under deltidssjukskrivning. Som nämndes ovan är det vanligt att använda avslutat sjukfall som en indikator på återgång i arbete. Att sjukfallet är avslutat innebär att individen inte längre är sjukskriven, inte ens på deltid. Samtidigt vet vi att gradvis återgång i arbete är ett vanligt steg på vägen, framförallt vid psykiatriska diagnoser. Därför vore det intressant att mer detaljerat studera hur förvärvsinkomst utvecklas under deltidssjukskrivning, men det kommer att få studeras vidare i andra sammanhang.

⁴ Tidsintervallet är satt utifrån att data om månadsuppgifter finns från den 1 januari 2019. Vid tidpunkten då data beställdes från SCB fanns data till och med december 2022. I tidsintervallet ingår Covid-pandemin. De flesta sjukfallen som berodde på Covid var kortare än 60 dagar och är därmed inte inkluderade i studien.

I uppföljningen censurerar vi individer när de fyller 65, uppbär hel sjukersättning⁵, avlider eller skrivs ur folkbokföringen. Det innebär att individerna finns med fram tills att någon av dessa händelser inträffar, men att de därefter exkluderas.

Definitioner och datakällor

I den här studien kopplar vi ihop information om sjukfall från Försäkringskassan med deklaraionsuppgifter om förvärvsinkomst från Skatteverket. Nedan beskriver vi våra definitioner av sjukfall och inkomstuppgifter.

Definition av sjukfall

Vi har hämtat information om sjukpenning och folkbokföringsdata från Försäkringskassans databas Mikrodata för analys av socialförsäkringen (MiDAS).⁶

Den sjukpenningdata som finns i MiDAS utgår från ersatta episoder, det vill säga utbetalningar som avser ett sammanhängande antal kalenderdagar. MiDAS lägger samman episoderna till sjukfall så länge som återinsjuknanderegeln gäller.⁷ Det betyder att ett och samma sjukfall även kan innehålla dagar utan ersättning, men inte fler än fem.⁸ När ett uppehåll är längre än fem dagar är huvudregeln att det resulterar i två olika sjukfall.

Data utgår från de dagar som personerna är sjukskrivna snarare än de dagar då ärendet handläggs.

Definition av förvärvsinkomst

Utöver Försäkringskassan egna data har vi även beställt data från SCB. Det handlar om de månadsuppgifter som arbetsgivare redovisar i arbetsgivardeklarationer (AGI) till Skatteverket om

⁵ Sjukersättning kan uppbäras med omfattning 25, 50, 75 eller 100 procent. Hel sjukersättning är synonymt med en omfattning om 100% och innebär att arbetsförmågan är helt nedsatt minst 40 timmar i veckan.

⁶ Dokumentation av sjuk- och rehabiliteringspenning i MiDAS; <https://www.forsakringskassan.se/statistik-och-analys/bestallning-av-individdata-och-statistik/bestallning-av-individdata-for-forskning>

⁷ Det finns undantag till detta. Exempelvis har en individ rätt att ta ut semester under sin sjukskrivning och då är utgångspunkten att sjukfallet är fortlöpande innan och efter uppehållet av ersättning under tid med semester.

⁸ Regeln om fem dagar gäller sjukskrivning med sjuklön (det vill säga anställda), vilka är den grupp som studeras här. Återinsjuknanderegeln varierar dock utifrån anställningsform. För egenföretagare är den 20 dagar.

utbetalningar till sina anställda. I rapporten kallar vi dessa utbetalningar för *förvärvsinkomst*.⁹

Månadsuppgifterna har dock sina begränsningar, vilket vi kommer att återkomma till längre fram. De viktigaste är:

- Det går inte att utläsa exakt vad uppgifterna avser. Det kan vara lön för förvärvsarbete, men det kan även vara till exempel semesterersättning, kollektivavtalad sjuklön eller bonusutbetalningar.
- Även om månadsuppgifterna avser lön för förvärvsarbete, framgår det inte vilken månad denna tjänades in. Vissa personer får sin lön i förskott och andra i efterskott. Därför går det inte att dra säkra slutsatser om exakt när personen arbetade.

Vi har inte fastprisberäknat löneinkomster

Under delar av den studerade perioden har inflationen varit betydligt högre än vanligt. I perioder med låg inflation (och stabila inkomstnivåer) kan man anta att en person som har återfått sin tidigare inkomst har gått tillbaka i arbete i ungefär samma utsträckning som innan sjukfallet. Vid hög inflation, eller höga inkomstökningar, är det emellertid rimligt att justera för detta. Det är ett sätt att säkerställa korrekta jämförelser av inkomst vid två olika tidpunkter. Trots detta har vi i den här studien valt att inte fastprisberäkna löneinkomsterna. Det är inget självklart val.

Vi har valt bort att använda ett löneindex, exempelvis baserat på siffror från Medlingsinstitutet. En anledning är att vi inte vet i vilken grad personer som är sjukskrivna länge får del av de löneökningar som sker i samhället i stort. Det är också svårt att veta *när* under året som den aktuella sjukskrivnas lön revideras (om alls).

Vi har räknat på vad det skulle innebära att justera löneutbetalningar med ett löneindex baserat på siffror från Medlingsinstitutet och kan konstatera att en fastprisberäkning gör liten skillnad för de relativt korta uppföljningsperioder som vi använder oss av här. Däremot är det troligen viktigt vid längre uppföljningsperioder eftersom individen då skulle kunna ha ingått i flera lönerevisioner.

Sammantaget skulle fastprisberäknade mått bli mer komplexa både att ta fram och att tolka. Därmed har vi valt att endast utgå från nominella löneutbetalningar.

⁹ Mer specifikt definieras förvärvsinkomst som summan av Kontant ersättning som inte är underlag för socialavgifter, Kontant ersättning som är underlag för arbetsgivaravgifter och SLF samt Kontant ersättning som är underlag för egenavgifter.

Rapportens upplägg

Kapitel 2 är ett bakgrundskapitel som lyfter fram några viktiga iakttagelser om sjukfall och deras avslut med hjälp av sjukpenningdata.

I kapitel 3 visar vi hur populationens månatliga förvärvsinkomst utvecklas före och efter sjukfallets start. Här uppmärksammar vi även utmaningar som finns när man använder förvärvsinkomst som en approximation för förvärvsarbete.

I kapitel 4 presenterar vi våra förslag på definitioner och mått med hänsyn tagen till de utmaningar som finns. I kapitlet jämför vi även resultat som bygger enbart på avslutat sjukfall med resultat där vi använder Skatteverkets månadsuppgifter för att skatta återgång i arbete.

2. Iakttagelser om sjukfallens avslut utifrån sjukpenningdata

Försäkringskassan ska bedöma om en person har rätt till ersättning och även samordna den rehabilitering som krävs för att den försäkrade ska kunna återgå i arbete. Däremot ingår det inte i Försäkringskassans ansvar att följa upp om en individ faktiskt har återgått i arbete eller inte.¹⁰ Som nämnts ovan är det därför som avslutat sjukfall har använts som ett sätt att approximera sjukskrivnas återgång i arbete.¹¹

I det här kapitlet redovisar vi några iakttagelser om sjukfall och deras avslut – baserat på sjukpenningdata – som är bra att ha med sig när vi i nästa kapitel utforskar möjligheterna att använda månadsuppgifter om förvärvsinkomst för att följa återgång i arbete.

Efter 60 dagar har 6 av 10 sjukfall avslutats

En försäkrad som får sjukpenning från Försäkringskassan har innan dess redan fått sjuklön i 14 dagar från sin arbetsgivare. De senaste tio åren har mellan 410 000 och 440 000 nya sjukfall påbörjats per år bland anställda med sjuklön. Covid-året 2020 sticker dock ut med hela 540 000 startade sjukfall.

I Tabell 1 visar vi hur stor andel av sjukfallen som avslutas vid olika fallängder, från dag 15 och framåt. De flesta avslutas tidigt, vid dag 60 är det bara 41 procent av sjukfallen som fortfarande pågår. Det betyder att 59 procent av sjukfallen blir kortare än inkluderingskriteriet till vår studie. Av alla startade sjukfall är det bara 6 procent som fortfarande pågår ett år efter att sjukfallet startats.¹²

I Tabell 1 ser vi även hur stor andel av alla 60 dagars sjukfall som avslutas vid olika fallängder. Dag 90 pågår 72 procent och dag 180

¹⁰ Försäkringskassan registrerar avslutsorsak i varje ärende men uppgifterna är endast av försäkringsmässig natur. Det finns bara uppgift om ifall sjukfallens avslut beror på att de försäkrade inte har ansökt om fortsatt sjukpenning, om de fått avslag eller om de får någon annan ersättning (till exempel sjukersättning och föräldrapenning).

¹¹ Exempelvis användes det tillvägagångssättet i regeringsuppdraget Dnr FK 2023/003089.

¹² Eftersom tabellen innehåller tidsperioden för Covid-pandemin så är det en högre andel som avslutas innan dag 60 än för andra perioder. Detta beror på att Covid-pandemin ledde till fler sjukfall än vad som är vanligt och dessa covid-fall tenderade att bli korta. Av samma anledning är andelen som blir längre än 1 år något lägre än för andra tidsperioder i närtid. För närliggande år är det vanligt att andelen som blir ett år är närmare 10 procent.

pågår 37 procent fortfarande. Efter ett års sjukskrivning kvarstår 15 procent av alla de sjukfall som nådde 60 dagar.

Tabell 1 Andel sjukfall bland anställda, startade 2019–2022 som avslutas per tidsintervall

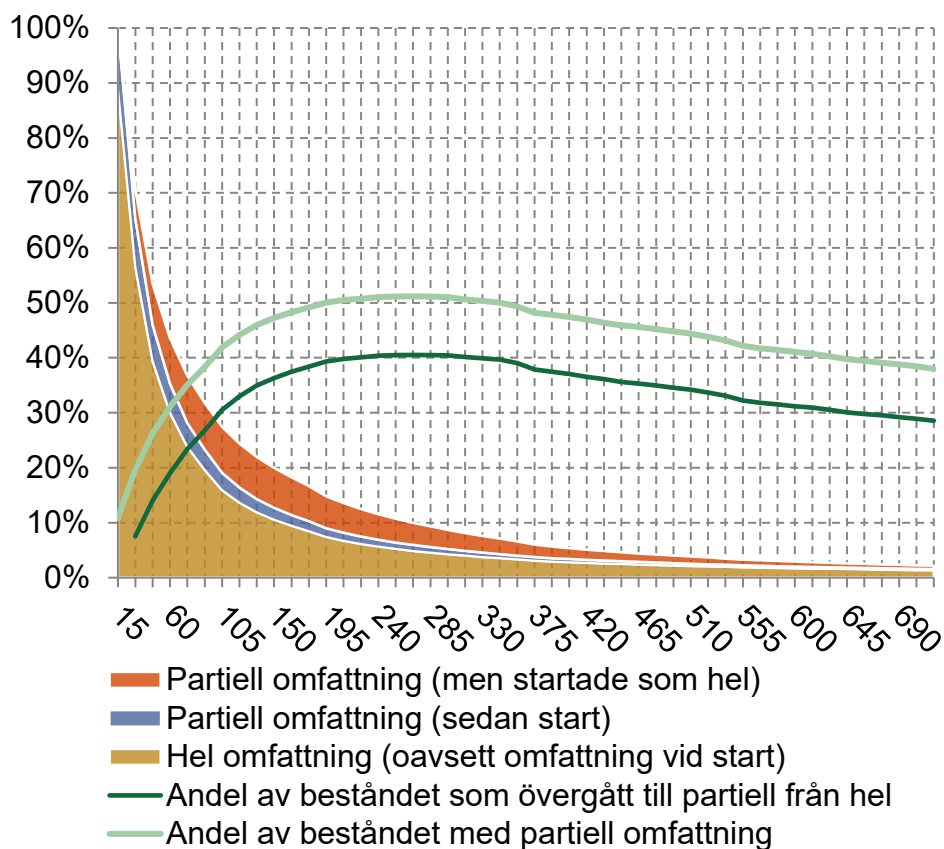
Fallängdsintervall	Andel sjukfall > 14 dagar som pågår vid intervallets start	Andel sjukfall > 60 dagar som pågår vid intervallets start	Andel som avslutas i intervallet (av de återstående sjukfallen)
Dag 15–59	100%	-	59%
Dag 60–90	41%	100%	28%
Dag 91–180	29%	72%	49%
Dag 181–365	15%	37%	58%
Dag 366+	6%	15%	-

Nästan alla sjukfall startar med hel sjukpenning

Figur 1 visar hur många som var helt respektive partiellt sjukskrivna vid olika fallängder i sjukfall som startade 2019–2022. Vi har kategoriserat de sjukskrivna i tre grupper: (1) de som har hel omfattning på sin sjukskrivning, (2) de är partiellt sjukskrivna (men har övergått från hel) samt (3) de som är partiellt sjukskrivna (och bara har varit det).

Vi ser att i början av sjukfallet får nästan alla, 89 procent, sjukpenning med hel omfattning. Vid dag 180 är hälften av alla sjukfall som fortfarande pågår partiella och fyra femtedelar har tidigare varit helt sjukskrivna.

Figur 1 Andel kvarvarande sjukfall fördelat på omfattningskategori respektive andel med partiell sjukskrivning vid olika falllängd (dag 15–705), sjukfall startade 2019–2022

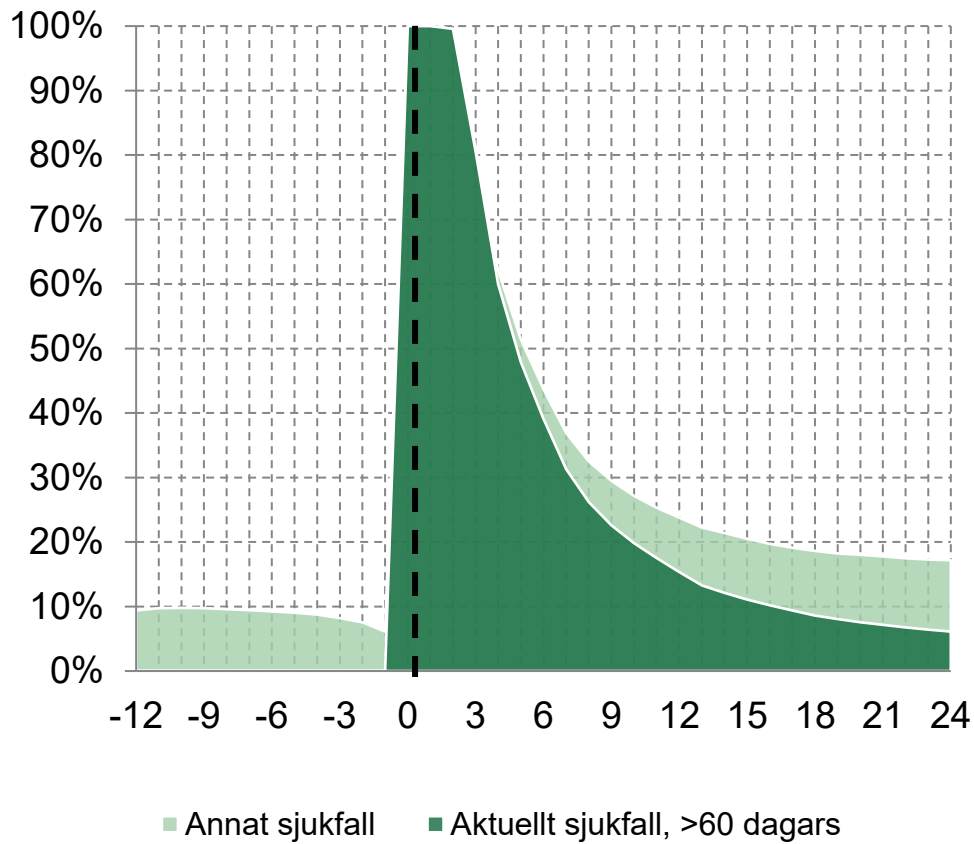

I vår population är det vanligt med upprepade sjukfall

Vid längre sjukfall är det vanligt med upprepade sjukfall. Återgång i arbete behöver förstås mot denna bakgrund. I Figur 2 visar vi i vilken grad vår studiepopulation har haft andra sjukfall före och efter starten av det aktuella sjukfallet. Innan det aktuella sjukfallet var det nästan 10 procent av populationen som har ett sjukfall respektive månad.

Ett år efter att de startade pågår 15 procent av aktuella sjukfallen fortfarande. Samtidigt har en högre andel – 24 procent – *något* sjukfall. Diskrepansen på 9 procentenheter speglar alltså andelen som har avslutat det aktuella sjukfallet men som istället är sjukfrånvarande i ett nytt sjukfall. Efter två år pågår 6 procent av de aktuella sjukfallen, samtidigt som 17 procent har *något* sjukfall.

Figur 2 Andel med ett sjukfall per månad, före och efter sjukfallets start, fördelat på aktuellt sjukfall respektive annat sjukfall, sjukfall startade under 2019–2022

Med aktuellt sjukfall avses det sjukfall som uppgår till minst 60 dagar och som vi använt för att definiera vår population (se kapitel 1). Med något sjukfall avses att personerna har haft ett sjukfall minst en dag respektive månad.

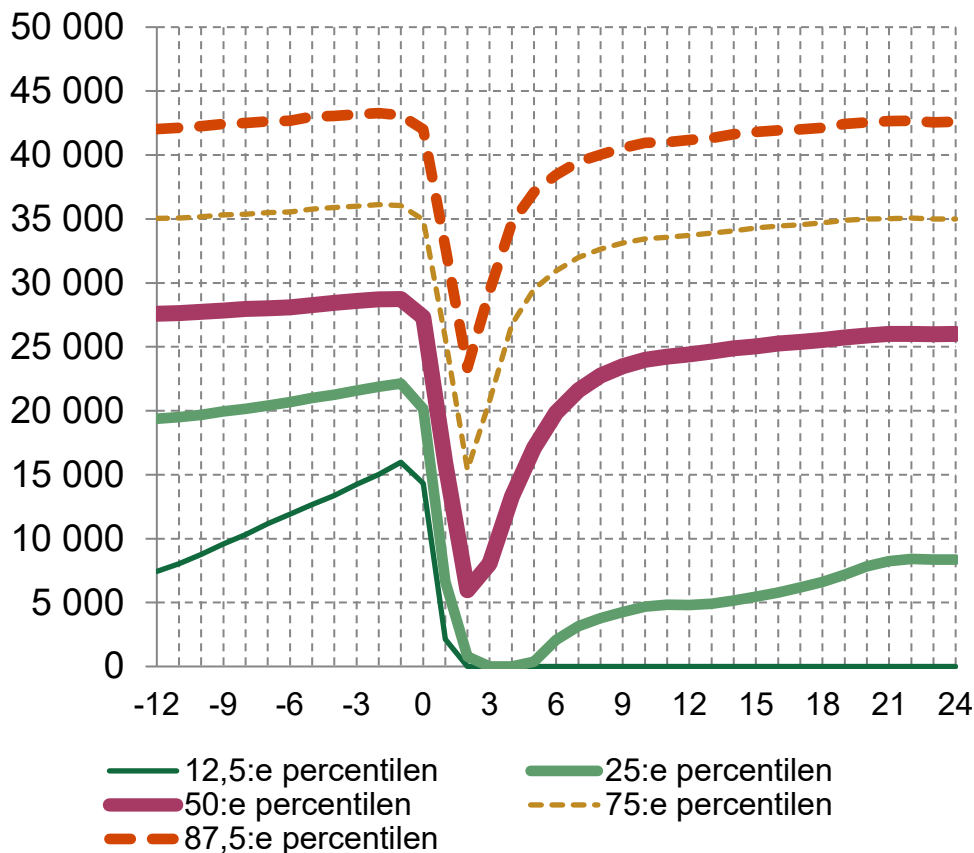
3. Förvärvsinkomst före och efter sjukfallets start

I det här kapitlet utforskar vi hur förvärvsinkomst kan ge oss information om ifall sjukskrivna personer inte bara har avslutat sitt sjukfall utan också återfått sin inkomst, detta som ett sätt att bättre skatta om de faktiskt har återgått i arbete.

Förvärvsinkomstens utveckling för vår population

Vi börjar med att illustrera förvärvsinkomsten för populationen före och efter sjukfallets start. Figur 3 visar fördelningen av förvärvsinkomsten för olika percentiler. Figuren visar percentilerna för hela populationen medan en enskild individ kan ligga ovanför exempelvis medianen en månad men under medianen en annan månad.

Figur 3 Percentilfördelning av förvärvsinkomst per månad före och efter sjukfallets start, sjukfall startade 2019–2022

När sjukfallet startar sjunker inkomsterna – men inte till noll

Figur 3 ovan ger möjlighet till flera iakttagelser. För det första konstaterar vi att inkomsten sjunker för samtliga percentiler när sjukfallet startar. Dock är det värt att poängtera att förvärvsinkomsten för de allra flesta inte blir noll. Vissa arbetar fortfarande deltid och är alltså partiellt sjukskrivna. Från och med månad 3 sker en inkomstökning, vilket tyder på en successiv återgång i arbete.

De lägsta inkomsterna minskar mer än de högsta

För det andra visar Figur 3 att populationen som helhet har en lägre förvärvsinkomst efter än innan sjukfallets start. Detta gäller för hela inkomstfördelningen och så långt bort som två år efter sjukfallet start. Största inkomstbortfallet sker i den nedre delen av inkomstfördelningen. Vi ser en kraftig inkomstminskning i den percentil som har den allra lägsta inkomsten (12,5:e percentilen). Av figuren framgår att den percentilen inte har någon förvärvsinkomst alls, ens efter 1 eller 2 år efter sjukfallets start. Här ingår personer som fortfarande är helt sjukskrivna.

Percentilvärdet från medianen och uppåt har, inom ett år, återhämtat sig betydligt bättre än de lägre inkomstmåten. Men inte heller i de övre percentilerna når inkomsten helt tillbaka till tidigare nivåer.¹³

Inkomsterna är som högst precis innan sjukfallets start

I Figur 3 framgår även att de lägre inkomstpercentilerna ökar sin inkomst kraftigt *innan* sjukfallet startar. Det här beror troligtvis på en positiv selektionsbias. Att populationens förvärvsinkomst ökar innan sjukfallet beror (åtminstone delvis) på att de bedöms vara anställda och uppfylla övriga försäkringsrekvisit vid sjukfallets start. Sannolikheten att de är anställda – och därmed har högre förvärvsinkomst – ökar ju närmare sjukfallets start man kommer.

För den population vi följer har vi alltså konstruerat ett tillstånd där 100 procent av gruppen är anställda vid sjukfallets start, men under andra månader kan de ha en annan arbetsmarknadsstatus. Det innebär att vi får en mer inkomsthomogen population vid sjukfallets start än vad vi hade fått om vi hade tittat på exakt samma individer vid en annan tidpunkt eller under en längre period.

¹³ Jämfört med månaden innan sjukfallet har medianvärdet minskat 15 procent efter 1 år och cirka 10 procent efter 2 år. Den 75:e percentilen har minskat med cirka 7 procent efter 1 år och med 3 procent efter 2 år. Den högsta inkomstpercentilen har minskat med 5 procent efter 1 år och 2 procent efter 2 år.

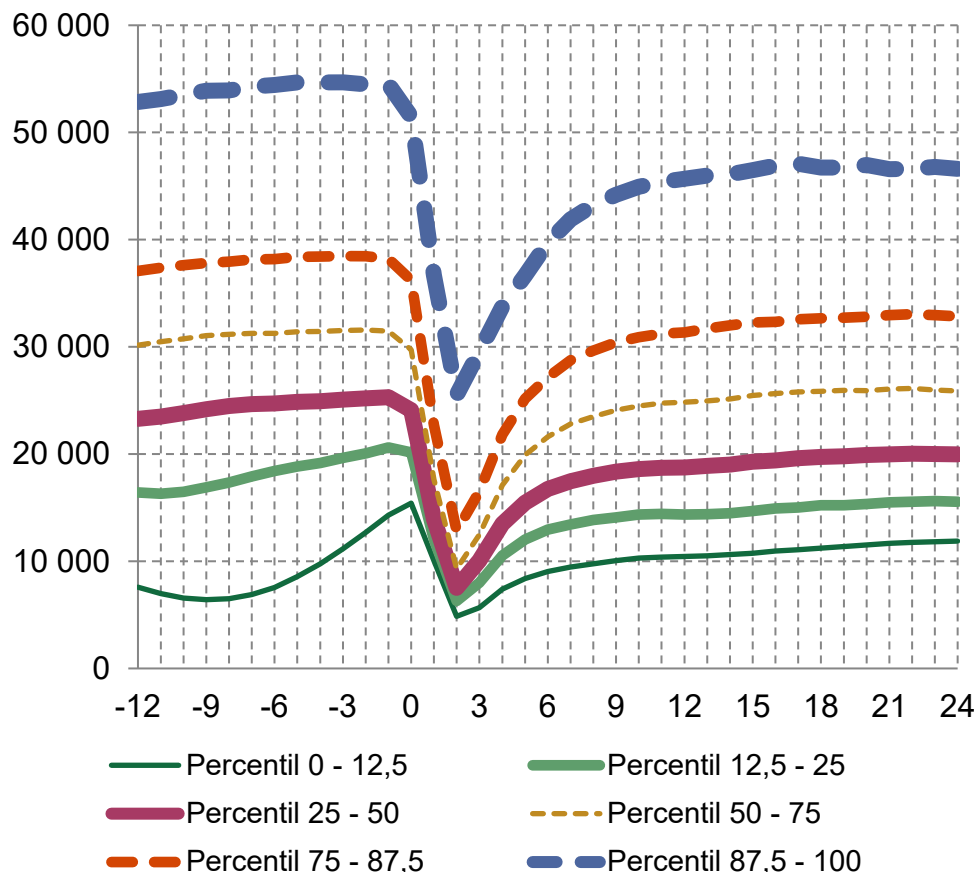
Utveckling av förvärvsinkomst i olika inkomstgrupper

Till skillnad mot Figur 3 är populationen i Figur 4 kategoriserad utifrån den genomsnittliga inkomst som gällde i respektive grupp *innan* sjukfallet påbörjades. Genom att dela in populationen utifrån inkomst innan sjukfallet kan vi se hur förvärvsinkomsten utvecklas för personer med låga respektive höga inkomster.

I Figur 4 framgår att alla inkomstgrupper minskar sina genomsnittliga inkomster efter sjukfallets start. Efter ett år har percentilerna 12,5–25 störst inkomstbortfall (nästan 30 procent) medan den högsta percentilgruppen har minst inkomstbortfall (cirka 20 procent), jämfört med månaden innan sjukfallets start. Efter två år är utvecklingen i de olika inkomstgrupperna mer likartat. Då har alla inkomstgrupper ett inkomstbortfall på ungefär 20 procent jämfört med månaden innan sjukfallets start.

Att inkomsten är lägre än innan är inte konstigt eftersom vissa personer är fortsatt sjukskrivna. Det kan även finnas personer som varken får sjukpenning eller har en förvärvsinkomst, till exempel föräldralediga, studerande eller arbetslösa.

Figur 4 Genomsnittlig förvärvsinkomst per månad före och efter sjukfallets start, sjukfall startade 2020–2022

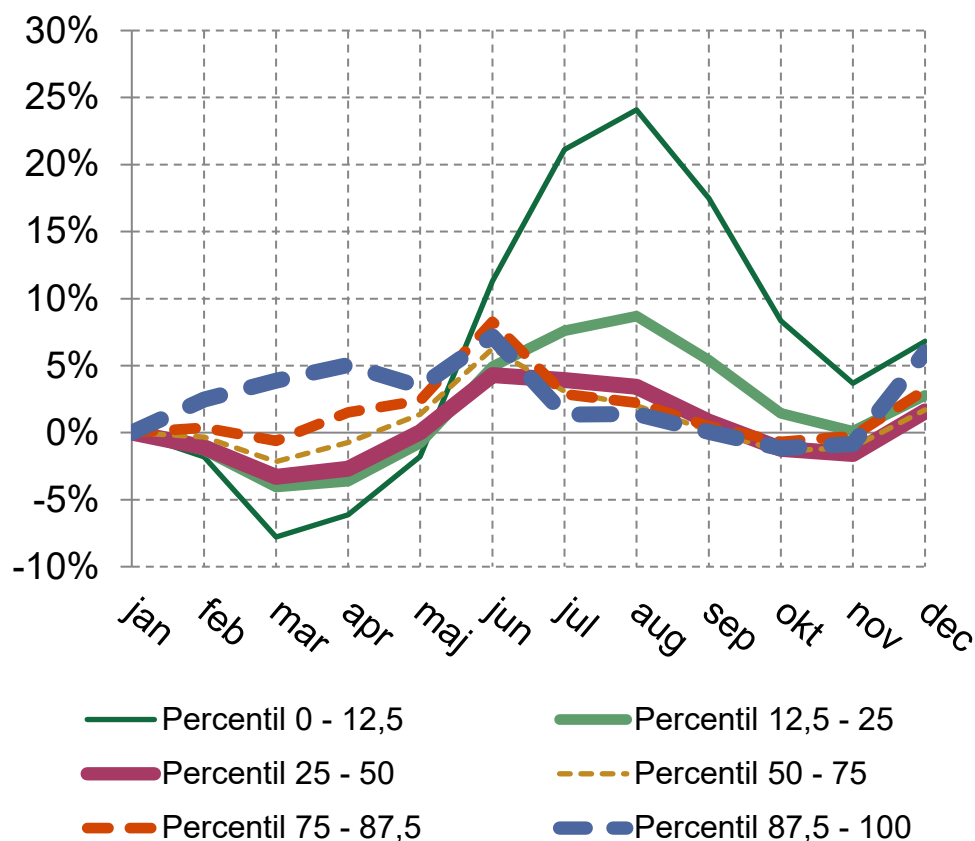
Populationens förvärvsinkomst varierar under året

Figur 5 visar att förvärvsinkomsten i vår population varierar utifrån kalendermånad. Sommarmånaderna sticker ut för alla inkomstnivåer. Det beror troligtvis på många olika saker men särskilt på semesterersättning, tillfälligt arbete (sommjarjobb) och bonusutbetalningar.

Störst variation finns i de lägsta inkomstgrupperna. I den percentilgrupp som har den lägsta inkomsten (P0–12,5) ökar till exempel inkomsten med över 20 procent under sommarmånaderna. För de två grupper som har de högsta inkomsterna (P75–87,5 och P87,5–100) sticker juni och december ut som månader med särskilt höga inkomster.

Resultatet är i linje med vad andra har funnit. ESO-rapporten *Pandemin och pengarna* visar hur förvärvsinkomst varierar för arbetskraften utifrån kalendermånad (Angelov & Waldenström 2023). Säsongsvariationen innebär att det kan vara svårt att jämföra inkomst enskilda månader. Det är inte säkert att en förändrad inkomst betyder att arbetstiden har förändrats.

Figur 5 Variation i förvärvsinkomst per månad året innan sjukfallets start, med januari som referensmånad, fördelat på percentilgrupper, sjukfall startade 2020–2022

Populationen har delats in i percentilgrupper utifrån deras inkomst 12 månader innan det startade 60-dagars sjukfallet. Utifrån dessa percentilgrupper har vi fördelat inkomsten på respektive kalendermånad.

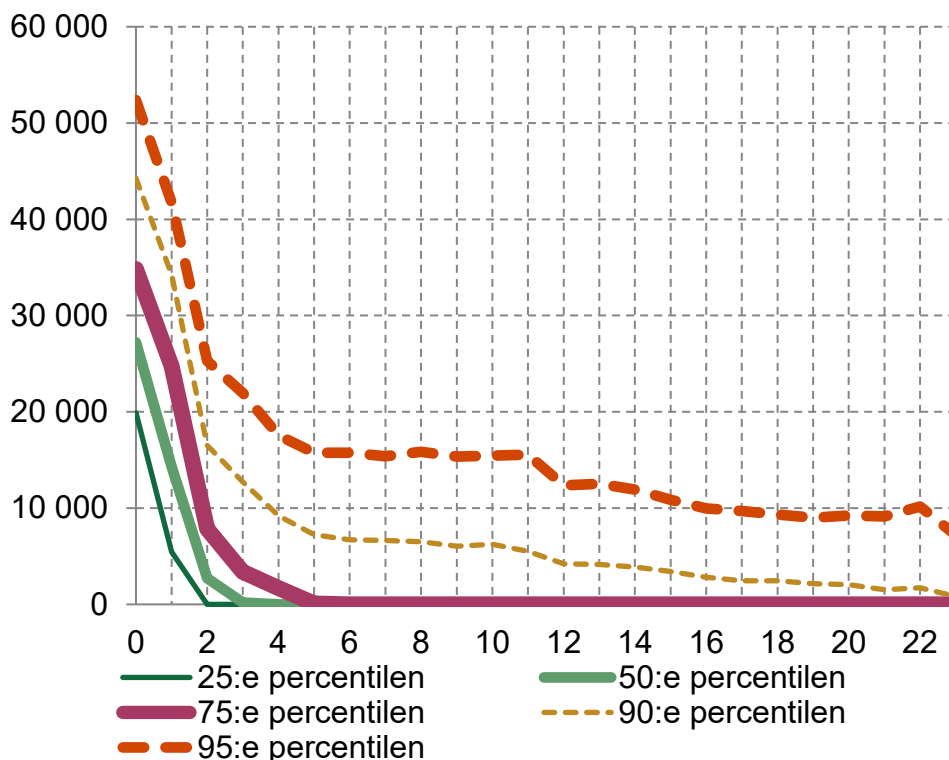
Vissa har en inkomst trots hel sjukskrivning

I Figur 6 visas inkomst enbart för individer som är heltidssjukskrivna. Syftet med figuren är att illustrera hur inkomst ser ut för sjukskrivna som inte förvärvsarbetar överhuvud taget. Det framkommer att deras inkomst sjunker vid sjukfallets start: 25 procent saknar inkomst månad 2 i sjukfallet, 50 procent saknar inkomst månad 3 och 75 procent saknar inkomst månad 5 i sjukfallet. Månadsuppgifterna är, med andra ord, inte något bra sätt att skatta individernas förvärvsarbete under de första månaderna när ett sjukfall startar.

Men även längre fram i sjukfallet finns det individer som får månadsutbetalningar från sin arbetsgivare. Det framgår att 10 procent av populationen har en månadsinkomst högre än 6 700 kronor och att 5 procent har en inkomst högre än 15 000 kronor fram till och med månad 11. En anledning till att månadsutbetalningar görs – trots sjukskrivning på heltid – är att arbetsgivarna, främst de statliga, betalar ut kollektivavtalad sjuklön.¹⁴ En annan är att det förekommer felaktiga utbetalningar, till exempel på grund av att vissa lämnar felaktiga uppgifter om sjukdom och nedsatt arbetsförmåga till Försäkringskassan men trots det arbetar. Det är något som Försäkringskassan arbetar för att motverka men vi vet att det trots det finns ett mörkertal.

¹⁴ Den kollektivavtalade sjuklönen – eller sjukpenningtillägget – tar sig olika uttryck beroende på avtalsområde men utbetalas antingen av arbetsgivaren eller ett försäkringsbolag. I vårt fall är vi intresserade av vilka utbetalningar som görs från arbetsgivare med kollektivavtal eftersom det är inkomstuppgifter som ingår i arbetsgivarnas månadsutbetalningar. För dag 2–14 i sjukperioden betalar arbetsgivare lagstadgad sjuklön oavsett avtalsområde. Från dag 15 till och med dag 90 har alla avtalsområden, förutom arbetare i privat sektor, sjuklöneutbetalningar från arbetsgivaren. Från dag 91 betalar arbetsgivaren sjuklön för statligt anställda och för anställda inom kommun/landsting som har löner över inkomsttak i sjukförsäkringen. Från dag 366 är det endast statligt anställda med lön över inkomsttak som får sjuklöneutbetalningar från arbetsgivaren. Utöver dessa generella riktlinjer finns det lokala och individuella skillnader.

Figur 6 Förvärsinkomst för heltidssjukskrivna månad 0–24 från sjukfallets start, sjukfall startade 2019–2022

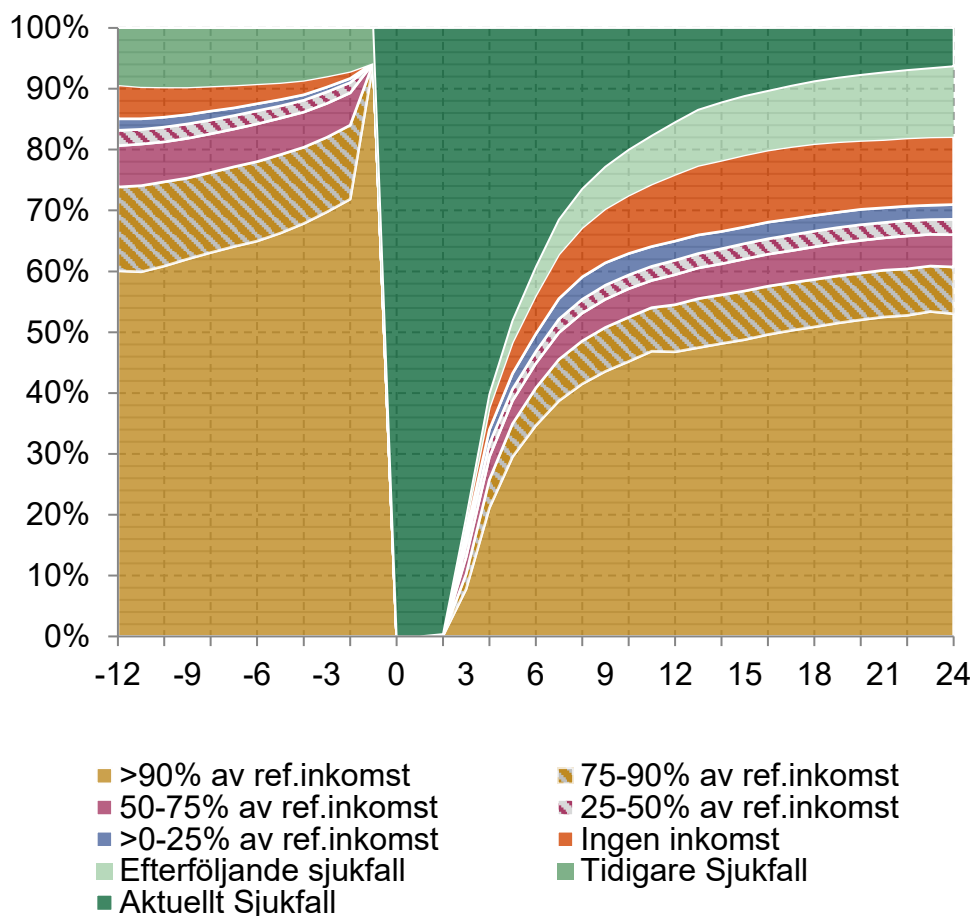

Bilden av sjukfall och förvärsarbete är komplex

I kapitel 2 illustrerade vi sjukfrånvaro utifrån Försäkringskassans data och hittills i kapitel 3 har vi beskrivit förvärsinkomst i den sjukskrivna populationen. I det här avsnittet kombinerar vi dessa uppgifter.

Figur 7 visar både personernas förvärsinkomst och deras sjukfall – före och efter det aktuella sjukfallet. Personer som *har* ett sjukfall har kategoriserats utifrån det, oavsett omfattning eller om de samtidigt har någon inkomst. De som är sjukskrivna på deltid ingår därmed i gruppen som har ett sjukfall. Bara personer som inte längre har något sjukfall alls kan anta inkomstvärden i figuren. De som når en viss inkomstnivå har alltså avslutat sitt sjukfall.

Figur 7 Andel som har ett sjukfall (tidigare, aktuellt och nytt) eller som i olika grad uppnår den inkomst de hade månaden innan sjukfallet (referensinkomst). Sjukfall startade 2019–2022

Inte ens under referensmånaden når alla sin tidigare inkomst

Figur 7 ovan ger möjlighet till flera intressanta iakttagelser. För det första konstaterar vi att figurens konstruktion – där inkomst bara visas för dem som inte har något sjukfall – resulterar i att inte alla når sin referensinkomst månaden innan sjukfallets start. Att inte alla når sin referensinkomst beror på att 6 procent var sjukskrivna i någon grad just den månaden – men i ett tidigare sjukfall.

18 procent är sjukskrivna två år senare – antingen i samma sjukfall eller i ett nytt

En ytterligare iakttagelse i Figur 7 är att det aktuella sjukfallet, efter 24 månader, fortfarande pågår för 6 procent av individerna, medan 12 procent istället har insjuknat i ett nytt sjukfall. Det är således en hög andel som efter det aktuella sjukfallet (det som blev minst 60 dagar) återgår i sjukskrivning inom relativt kort tid.

Sammantaget är 18 procent sjukskrivna två år efter sjukfallets start, antingen i det aktuella sjukfallet eller i ett efterföljande sjukfall.

En av tio saknar förvärvsinkomst enskilda månader trots avslutat sjukfall

I Figur 7 framgår även att vissa saknar inkomst för enskilda månader efter avslutat sjukfall. Efter ett och ett halvt år är det ungefär 10 procent som varken har någon förvärvsinkomst eller ett pågående sjukfall. Här ingår bland annat personer som är arbetslösa, föräldralediga, förtidspensionerade eller som studerar på heltid utan extraarbete.¹⁵

Efter 1,5 år har hälften ungefär samma inkomst som innan sjukfallet

Figur 7 ovan visar även att hälften når 90 procent eller mer av sin tidigare förvärvsinkomst ett och ett halvt år efter sjukfallets start. En bidragande orsak till att andelen är så låg är att vi jämför förvärvsinkomst med den sista månaden innan sjukfallet, och den är högre än månaderna tidigare. Vi återkommer till det i kapitel 4.

En annan anledning till att nivån är låg är att vi visar ett tvärsnitt varje given månad. Vid varje given månad är det alltid en viss andel av arbetskraften som gör något annat än att arbeta, till exempel för att de är föräldralediga, sjukskrivna eller för att de studerar. I figuren ovan innebär det att även personer som har avslutat sitt sjukfall och återfått sin tidigare inkomst under flera månader senare kan stå utan förvärvsinkomst igen. I figuren ovan ser det då ut som att de inte har återgått i arbete, trots att de hade det innan. Ett sätt att hantera det är att istället visa kumulativa utfall.

Skillnad mellan att följa månadsvisa utfall eller att mäta kumulativt

I Figur 8a och 8b illustrerar vi skillnaden mellan att följa utfall per månad och att följa det kumulativa utfallet. Skillnaden mellan figurerna handlar om att Figur 8a visar andelen som når en viss inkomst varje enskild månad medan Figur 8b visar andelen som någon gång nått upp till en viss inkomst någon gång till och med den månaden. Det innebär att en individ som når en viss inkomstnivå, till exempel månad 4, anses ha nått den nivån även efterföljande månader.¹⁶

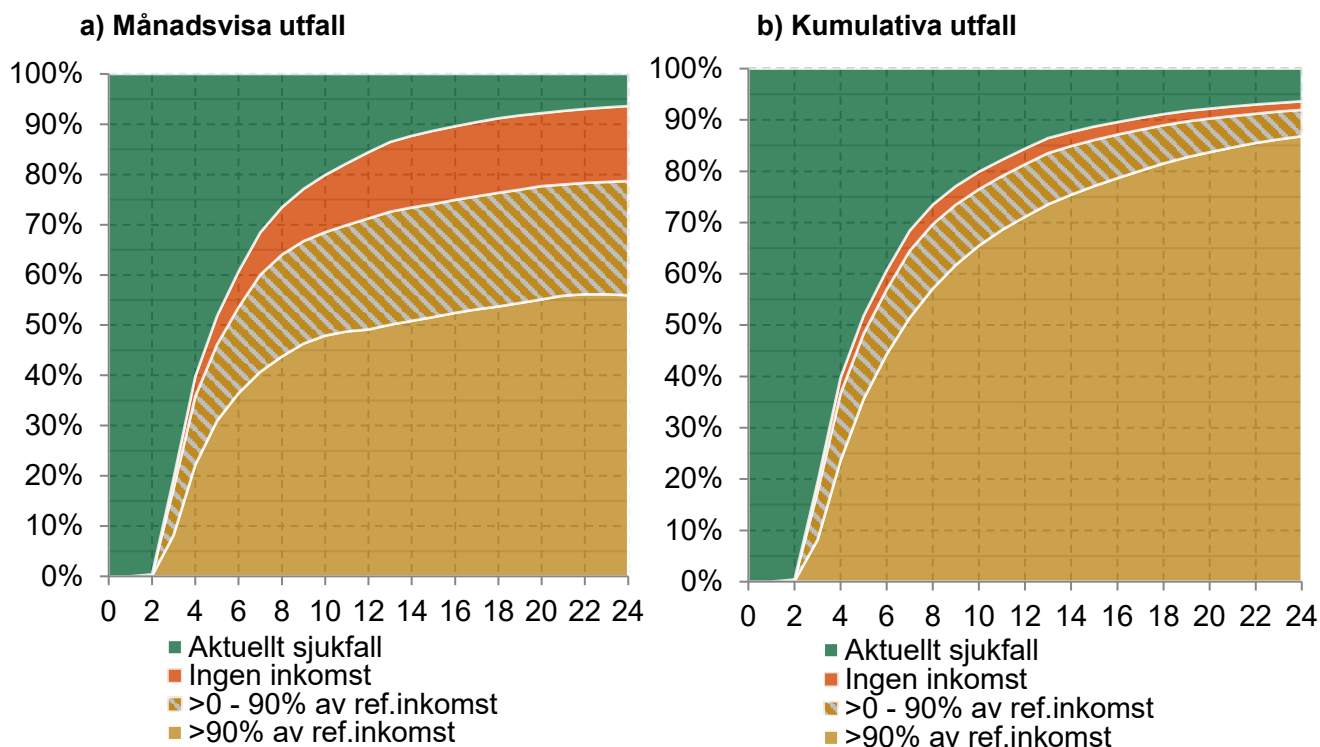
I Figur 8a har hälften en förvärvsinkomst vid månad 12 som motsvarar 90 procent av deras tidigare inkomst (referensinkomsten). I Figur 8b är motsvarande andel ungefär 70 procent. Det innebär alltså att 20 procenten inte når 90 procent av referensinkomsten månad 12, men har gjort det tidigare.

¹⁵ Personer som har uppnått 65 års ålder exkluderas dock från uppföljningen (se kapitel 1).

¹⁶ I båda figurerna måste ett sjukfall ha avslutats innan någon inkomst registreras.

Att skillnaderna mellan figurerna är så pass stora visar på att inkomsterna varierar mellan månaderna i ganska stor utsträckning. Uppföljning av återgång i arbete behöver således ta hänsyn till detta.

Figur 8. Månadsvisa och kumulativa mått på andelen som uppnått olika inkomstnivåer. Sjukfall startade 2019–2022

Skillnad mellan att återgå en eller tre månader

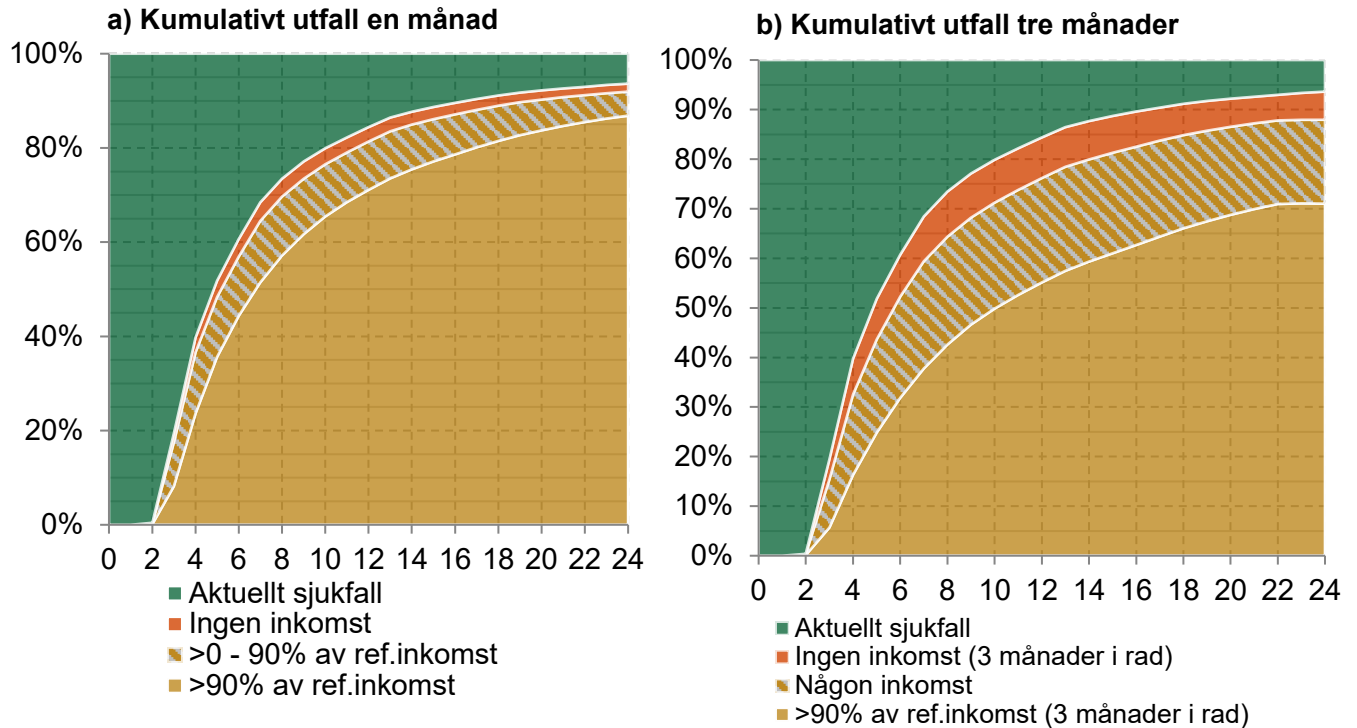
För att ta fram ett mått på återgång i arbete så behöver vi fastställa en inkomstnivå som kan antas vara tillräckligt hög för att personen ska ha antagits ha gjort en återgång. Hittills i rapporten har vi exempelvis visat hur stor andel som når olika procentuella nivåer av sin tidigare inkomst. Utöver inkomstnivå behöver vi även fastställa hur lång tid som inkomstnivån ska vara ihållande. I detta avsnitt vill vi exemplifiera hur tidsaspekten också påverkar utfallet.

Figur 9a och b visar andelen som når olika inkomstnivåer, men vi skiljer mellan att ha gjort det minst en månad och att ha gjort det minst tre månader i rad.¹⁷ I figurerna tydliggörs att tidsperspektivet har stor påverkan på andelen som når minst 90 procent av referensinkomsten. Andelen som har inkomst en månad är klart

¹⁷ Vi har valt att sätta gränsen till tre månader eftersom det hänger samman med en tidsgräns inom rehabiliteringskedjan. Om en person avslutar ett sjukfall men påbörjar ett nytt sjukfall inom 90 dagar så fortsätter det andra fallet på samma rehabiliteringskedja som det tidigare sjukfallet. Därmed räknar vi det till det första sjukfallet och inte ett nytt.

högre än andelen som har det tre månader i rad. Vi återkommer till detta i nästa kapitel.

Figur 9 Kumulativa mått på andelen som uppnått olika inkomstnivåer en månad eller tre månader i rad. Sjukfall startade 2019–2022

4. Förslag på hur man kan mäta återgång i arbete

I det här kapitlet presenterar vi våra förslag på hur man kan använda förvärvsinkomst för att bättre följa upp sjukskrivnas återgång i arbete. Vi illustrerar även skillnaden mellan våra förslag och det utfall man får om man istället använder sig av avslutade sjukfall som en indikator på återgång i arbete.

Innan vi presenterar våra förslag beskriver vi de svårigheter som finns med att skatta återgång i arbete med hjälp av förvärvsinkomst och hur vi hanterar dem.

Utgångspunkter för definitioner och mått

För att anses ha återgått i arbete ska individens sjukfall vara avslutat

Vi har konstaterat att det inte går att veta exakt vilken månad individerna har arbetat, men även att det inte går att skilja på utbetalningar från arbetsgivare som avser förvärvsarbete och andra utbetalningar från arbetsgivaren. Vi har till exempel sett att många heltidssjukskrivna fortsätter att få månadsutbetalningar från arbetsgivaren de första månaderna efter sjukfallets start. Därefter minskar utbetalningarna, men 10 procent av de som är heltidssjukskrivna får ändå utbetalningar från arbetsgivaren på minst 6 700 kronor per månad. Det handlar sannolikt i hög grad om sjuklöneutbetalningar från arbetsgivaren, även om en viss del säkert handlar om felaktiga utbetalningar.

När vi i det här kapitlet försöker skatta individernas återgång i arbete behöver vi ta hänsyn till det. Vi har därför landat i att inte bara använda inkomstkriterier (se nedan) utan att även lägga till kriteriet att sjukfallet ska vara avslutat.¹⁸ Att sjukfallet har avslutats är ett sätt att försäkra sig om att individerna inte längre är sjukskrivna, vilket gör det mer troligt att deras förvärvsinkomst kommer ifrån arbete och inte från sjuklön.

¹⁸ I MiDAS är huvudregeln för att ett sjukfall klassas som avslutat att det saknas utbetalning av sjukpenning för fem efterföljande dagar, det vill säga att återinsjuknanderegeln inte längre gäller.

Vi använder två olika nivåer av inkomst som mått på arbetsåtergång

Det är inte självklart hur hög inkomsten ska vara för att det ska betraktas som att individen har återgått i arbete. Vi har valt att använda oss av två olika nivåer som kan vara lämpliga för att skatta återgång i arbete. Det är samma två nivåer som Riksrevisionen använde i sin granskning av Försäkringskassans tillämpning av undantaget övervägande skäl (Riksrevisionen 2024). Vi har även testat andra alternativ och utesluter inte att det kan finnas andra sätt som är lämpliga i olika sammanhang. De två nivåerna beskrivs nedan (för en mer utförlig beskrivning, se Bilaga A).

Att ha ungefär samma förvärvsinkomst som innan sjukfallet

Den här definitionen baseras på individens inkomst i jämförelse med innan sjukfallet och utgår från antagandet att en individ som har ungefär samma inkomst som innan sjukfallet förvärvsarbetar ungefär lika många timmar som innan. Vi har valt betrakta 90 procent av den tidigare inkomsten som ett tillräckligt högt krav.

Att vi sätter gränsen till 90 procent och inte högre beror på de utmaningar som beskrivits i kapitel 3. Individernas inkomst innan sjukskrivningen är inte alltid är representativ för deras normala inkomst. Det gör att det blir svårt för vissa, framförallt med låga inkomster, att nå upp till den inkomst de hade innan sjukfallet. Att det finns säsongsvariationer i individernas förvärvsinkomst är också något som bidrar till att det är svårt att jämföra inkomst före och efter sjukfallets start.

Att ha någon förvärvsinkomst, oavsett nivå

Att ha någon förvärvsinkomst, oavsett storlek, är en nivå som kanske kan ses som lite väl låg för att anse att individerna har återgått i arbete. Här är det viktigt att påminna om att vi även kräver att sjukfallet ska vara avslutat.

Trots den låga nivån är det ett kriterium som gör skillnad i jämförelse med att använda sig enbart av avslutat sjukfall som ett sätt att skatta återgång i arbete (se nedan).

Den här nivån motsvarar den nivå som SCB använder i sitt register om befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) för att identifiera personer som är sysselsatta.

Vi beräknar individernas referensinkomst utifrån ett genomsnitt av tre månader

När vi ska studera hur stor andel av individerna som återfår sin tidigare inkomst behöver vi en referensinkomst att jämföra med. Här beräknar vi referensinkomsten utifrån personernas genomsnittliga inkomst under tre månader innan sjukfallet påbörjades.

Anledning till att inte utgå från en enskild månad är att inkomster kan skilja sig väsentligt mellan olika månader. Den sista månaden innan sjukfallets start är inkomsten dessutom särskilt hög och inte heller representativ för individernas normala inkomst. Ett genomsnitt av tre månader bör därför bli mer representativt.

En principiell anledning till att inte välja en ännu längre referensperiod är att inte komma för långt från den princip för inkomstbortfall som ligger till grund för lagstiftningen om sjukpenninggrundande inkomst, SGI. Sjukpenning ska alltså ersätta den inkomst som personen skulle ha haft framöver ifall den inte var sjukfrånvarande. En lång bakåtblickande referensperiod skulle således avvika från denna princip. En längre tidsperiod, exempelvis ett år, försvårar också tolkningen eftersom vi då inte fångar de individer som nyligen höjt sin lön, börjat arbeta eller ändrat sin arbetstid.

Ett genomsnitt av tre månader är alltså tänkt att så långt som möjligt leva upp till inkomstbortfallsprincipen samtidigt som vi undviker osäkerheten av att förlita sig på en enskild månad.

Återgång i arbete en månad eller tre månader

Vi konstaterade ovan att det har betydelse hur lång tid som individerna behöver ha en inkomst för att vi ska anse att de har återgått i arbete.

I kapitel 3 jämför vi två alternativ; dels ett lägre ställt krav att individerna ska nå den angivna inkomsten under en månad, dels att de ska nå den tre månader i rad. Det säger sig självt att det är svårare att nå kravet att ha en inkomst tre månader, men det finns flera skäl att ändå använda det kriteriet.

Det handlar bland annat om att individerna ska ha en arbetsåtergång som är varaktig, men det finns även tekniska skäl. Givet svårigheterna att veta om en månadsutbetalning verkligen består av lön, och i så fall när arbetet utfördes, är det mer robust att kräva att utbetalningar ska ha gjorts under flera månader, framförallt i måttet som enbart kräver att individen ska ha någon inkomst (oavsett storlek).

Tremånaderskravet är också ett sätt att hantera återinsjuknande. Anställda som blir sjukskrivna igen inom 89 dagar från föregående sjukfall bedöms enligt samma rehabiliteringskedja. I vårt fall innebär det att de fortsätter sitt tidigare sjukfall, istället för att starta ett nytt. Därmed gör kriteriet om tre månader att vi ofta kan undvika att bedöma att personer återgår i arbete när de – efter ett uppehåll – fortsätter sitt tidigare sjukfall.

Som framgick ovan använder vi oss av två inkomstnivåer – att ha någon inkomst eller att återfå samma inkomst som innan sjukfallet.

För det senare måttet bedömer vi att kravet att inkomsten ska vara 90 procent av tidigare inkomst tre månader *i rad* är alltför strikt. Därför använder vi oss istället av kriteriet att inkomsten ska vara 90 procent av tidigare inkomst *i genomsnitt* under tre månader.¹⁹

Måtten är kumulativa och reflekterar inte statusen varje enskild månad

I stället för att redovisa resultat varje given månad betraktar vi resultatet kumulativt. Med det menar vi att en individ som avslutar sitt sjukfall och uppbär inkomst, till exempel månad 4, anses ha återgått i arbete även efterföljande månader. För varje månad kommer vi alltså att visa hur stor andel som har återgått vid detta tillfälle eller tidigare.

Förslag på specifika mått att följa

Den avslutande frågan är vilka specifika mått som är ändamålsenliga för att följa återgång i arbete över tid, eller för att jämföra utfall för olika grupper. Här redovisas och diskuteras sådana mått som vi landat i bör kunna fylla dessa syften.

Andel som har återgått i arbete efter 12 och 18 månaders sjukfall

En typ av mått som kan ge en samlad bild av återgången i arbete är hur stor andel som *vid en viss tidpunkt* i sjukfallet anses ha återgått i arbete. Det handlar alltså om individer som uppfyller följande kriterier:

- Sjukfallet är avslutat
- Förvärvsinkomsten uppgår till någon av de två nivåer som beskrivits ovan.

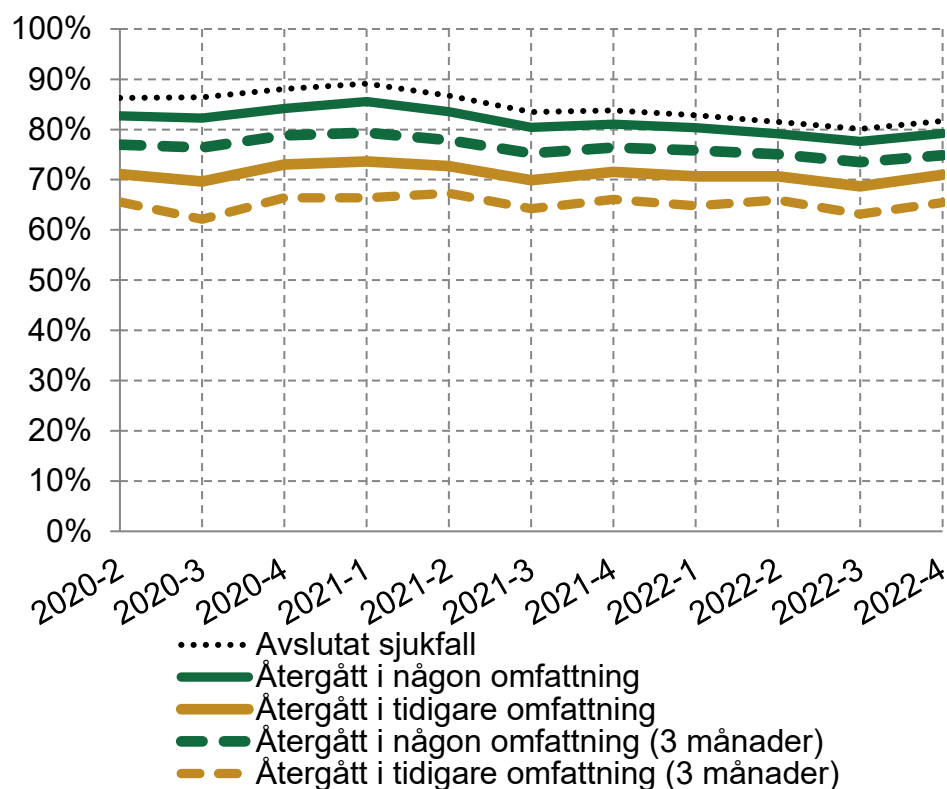
Här väljer vi att se hur väl dessa kriterier uppfylls för vår population vid tidpunkterna 12 och 18 månader efter startat sjukfall (se Figur 10–11). I Bilaga E redovisas även utfallet 6 månader från sjukfallets start.

Figur 10 visar andel som – med våra mått – har återgått i arbete 12 månader efter sjukfallets start. Som jämförelse visar vi andel som har avslutat sitt sjukfall, och kan då dra slutsatsen att om man enbart

¹⁹ Vi har undersökt hur de två 3-månadersdefinitionerna skiljer sig åt i olika inkomstgrupper. Inkomstfördelningen skiftar en aning mot lägre inkomster för det mer generösa måttet (*i genomsnitt* under tre månader) i jämförelse med det striktare måttet (under tre månader *i rad*). Den genomsnittliga referensinkomsten skiljer 300 kronor för populationerna med positivt utfall mellan de olika definitionerna. Skillnaderna är statistiskt signifikanta men små, och ger inga oväntade fördelningsmässiga utfall. Att använda den genomsnittliga lönen för tre månader verkar således vara generellt mer tillåtande, snarare än att det gynnar individer i vissa inkomstgrupper.

använder avslutat sjukfall som indikator så överskattas återgången i arbete. Efter 12 månader har ungefär 80 procent avslutat sjukfallet och nästan lika stor andel har haft någon inkomstutbetalning. Ungefär 75 procent har fått någon månadsutbetalning tre månader. Om vi kräver att individerna ska ha återfått sin tidigare inkomst är det ungefär 70 procent som uppnår detta minst en månad och ungefär 65 procent som har haft en tremånadsperiod med motsvarande inkomstnivå.

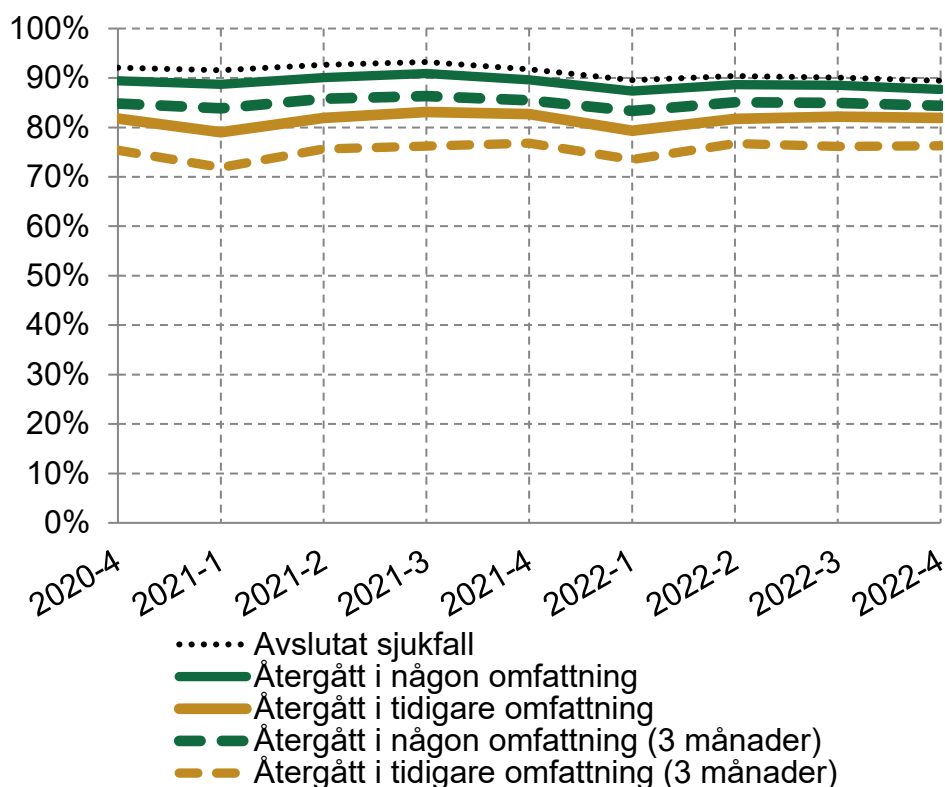
Figur 10 Fyra mått på återgång i arbete 12 månader efter startat sjukfall

X-axeln visar kalendertid för uppföljningstillfället. Måtten visar andelen som återgått i arbete vid uppföljningstillfället 12 månader efter startade ett sjukfall. De som antas ha återgått i arbete har vid mättillfället avslutat sitt sjukfall och fått en löneutbetalning minst en månad eller minst tre månader. Den första månadens inkomst ska ha skett inom tidsgränsen på 12 månader. Om de kriterierna är uppfyllda vi tillåtit att inkomsten månad 2 och 3 betalats ut efter 12-månaders gränsen. När det gäller att ha återgått i arbete i samma omfattning tre månader mäter vi andelen som har haft inkomst under tre månader där den genomsnittliga inkomsten motsvarar 90 procent av den tidigare.

Figur 11 visar andel som har återgått i arbete 18 månader efter sjukfallets start. Då har cirka 90 procent avslutat sitt sjukfall medan ungefär 85 procent har haft någon inkomst minst tre månader. Samtidigt når drygt 80 procent sin tidigare förvärvsinkomst åtminstone en månad och ungefär 75 procent når sin tidigare inkomst (i genomsnitt) under en tremånadersperiod. Det är alltså en högre andel som har återgått i arbete efter 18 månader än efter 12 månader.

Figur 11 Fyra mått på återgång i arbete 18 månader efter startat sjukfall

X-axeln visar kalendertid för uppföljningstillfället. Måtten visar andelen som återgått i arbete vid uppföljningstillfället 18 månader efter startade ett sjukfall. De som antas ha återgått i arbete har vid mättillfället avslutat sitt sjukfall och fått en löneutbetalning minst en månad eller minst tre månader. Den första månadens inkomst ska ha skett inom tidsgränsen på 18 månader. Om de kriterierna är uppfyllda vi tillåtit att inkomsten månad 2 och 3 betalats ut efter 18-månaders gränsen. När det gäller att ha återgått i arbete i samma omfattning tre månader mäter vi andelen som har haft inkomst under tre månader där den genomsnittliga inkomsten motsvarar 90 procent av den tidigare.

Några generella iakttagelser kan göras utifrån figur 10 och 11 ovan. En sådan är att återgången i arbete minskar oavsett mått i jämförelse med andelen med avslutat sjukfall. Det mer generösa måttet "Återgått i någon omfattning" minskar skattningen av återgång i arbete med mellan 2–10 procentenheter beroende på tidpunkt och varaktighet på måttet. För måttet "Återgång i tidigare omfattning" minskar återgången med 8–25 procent enheter. Skillnaden är större vid en kortare uppföljning (12 månader) än vid en längre (18 månader).

En annan iakttagelse är att andelen med avslutat sjukfall har en minskande trend mellan 2019 och 2022. Det gäller alltså oavsett om vi tittar på 12 eller 18 månader efter startat sjukfall. Det som framgår av figurerna är att trenden med minskad återgång i arbete är starkast för måtten med låga krav på förvärvsinkomst och svagast för måtten med högre inkomstkrav. Det talar för att en relativt stor grupp sjukskrivna med stark anknytning till arbetsmarknaden är tämligen motståndskraftig mot generella trenden om längre varaktighet i sjukskrivning.

Ytterligare en iakttagelse är att det är en ganska stor skillnad mellan att kräva att individerna ska ha en inkomst under en månad eller att kräva att de ska ha en inkomst under tre månader. Skillnaden är inte så stor vid det lägsta inkomstkravet (någon omfattning). Däremot är det svårare att nå ungefär samma inkomst som tidigare under en tremånadersperiod än under en månad. Vid en uppföljningsperiod på 18 månader (Figur 11) når under 70 procent den nivån (i genomsnitt) under tre månader, i jämförelse med drygt 80 procent under en enskild månad.

Det finns skillnader mellan olika grupper

Med hjälp av de här måtten har vi även jämfört återgång i arbete för olika grupper och ser då flera intressanta resultat. I Bilaga C redovisar vi två tabeller med alla mått fördelat på kvinnor och män, åldersgrupper, diagnosgrupper, sjukskrivningshistorik, inkomst och län. Nedan sammanfattar vi några viktiga skillnader mellan olika grupper, med fokus på andel som återfått samma inkomst som 12 månader efter startat sjukfall.

Position på arbetsmarknaden verkar ha betydelse

En övergripande slutsats är att ju högre krav vi ställer på inkomst desto större betydelse verkar position på arbetsmarknaden ha.

Till exempel är skillnaden mellan kvinnor och män inte så stor när det gäller andelen sjukfall som avslutats (84 respektive 86 procent). Men när vi jämför andel som har återfått samma inkomst som innan sjukfallet ökar skillnaden mellan kvinnor (69 procent) och män (76 procent). En möjlig förklaring är att kvinnor går ner i arbetstid i högre grad än män efter att de avslutat sitt sjukfall.

När vi jämför åldersgrupper framträder ett liknande mönster. Andelen som avslutat sitt sjukfall är högre bland yngre än äldre. Till exempel är den 91 procent i gruppen 20–29 år och 82 procent i gruppen 50–59 år. Men när vi jämför andel som återfår samma inkomst som innan sjukfallet är förhållandet nu det omvända: bland 20–29-åringar har 66 procent återfått sin tidigare inkomst medan motsvarande andel är 75 procent bland 50–59-åringar.

När det gäller inkomstgrupper ser resultatet något annorlunda ut. Den femtedel som har lägst inkomst har avslutat sitt sjukfall i lägre grad än andra inkomstgrupper. Samma inkomstgrupp har också i lägre grad återfått sin tidigare inkomst jämfört med de andra grupperna.

Variabler som speglar hälsa har betydelse för arbetsåtergång

Personer som har en sjukskrivningshistorik har i lägre grad återfått sin tidigare inkomst än de som inte varit sjukskrivna de senaste fem åren. Andelen är lägst bland personer som varit sjukskrivna det senaste året (68 procent). Andelen är högre bland dem som varit

sjukskrivna för 4–5 år (71 procent) och högst för dem som inte varit sjukskrivna alls de senaste fem åren (73 procent).

Vi ser även viss skillnad mellan diagnosgrupper. Personer med psykiatriska diagnoser har avslutat sitt sjukfall i lägst grad (82 procent), medan gruppen med besvär i rörelseorganen har gjort det i högst grad (88 procent). Mittemellan ligger gruppen med övriga diagnoser (85 procent). När vi studerar andel som återfått sin tidigare inkomst ändras bilden något. Fortfarande ligger personer med besvär i rörelseorganen högst (79 procent), men skillnaden mellan personer med psykiatriska diagnoser (70 procent) och andra diagnoser (69 procent) har nu minskat.

Skillnader mellan län

Vid 12 månaders uppföljning har ungefär 85 procent avslutat sitt sjukfall men det skiljer ungefär 7 procentenheter mellan det län som har högst andel avslut och det länet som har lägst andel avslut. Storleksskillnaden håller i sig oavsett mått. De län som har högst andel avslutade sjukfall har också högst andel återgång i arbete. Här utmärker sig bland annat Gotland, Uppsala och Halland. De län som har låg andel avslutade sjukfall har också ofta låg återgång i arbete. Här återfinns bland annat Värmland, Östergötland och Södermanland. Det som sticker ut är att framför allt Stockholm, men även Skåne, har klart lägre andel återgång i arbete än vad andelen avslutade sjukfall indikerar. Det gäller framförallt om vi tittar på andelen som har återfått sin tidigare inkomst.

Andel som har återgått i under en viss fas i rehabiliteringskedjan – som kompletterande mått

Ovanstående mått ger en samlad bild av återgång i arbete fram till en viss månad. Om fokus för en uppföljning istället är att följa hur återgången i arbete förändras i olika faser i rehabiliteringskedjan så kan det följas med en annan typ av mått: återgång betingad på att sjukfall pågått under minst 30, 90 eller 180 dagar samt avslutats innan nästa tidsgräns i lagstiftningen. Sådana mått kan tjäna som komplement i de fall där fokus är på att så tidigt som möjligt kunna fånga upp förändrade trender och var i rehabiliteringskedjan de då uppstår. Sådana mått redovisas i Bilaga D.

5. Avslutande diskussion

Sjukförsäkringen ska ge både ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och ett effektivt stöd för återgång i arbete.

Försäkringskassan har tidigare använt information om sjukfallet avslut som en indikator på återgång i arbete. Riksrevisionen konstaterar att det tillvägagångssättet leder till en överskattning av andelen individer som återgår i arbete (Riksrevisionen 2024).

I den här studien har vi undersökt möjligheterna att skatta sjukskrivnas återgång i arbete med hjälp av uppgifter om deras förvärvsinkomst. Uppgifterna kommer från de utbetalningar som arbetsgivare gör till sina anställda och som ingår i arbetsgivardeklarationen till Skatteverket.

Tillvägagångssätt för att skatta arbetsåtergång

En målsättning har varit att ta fram mått som är enkla att förstå och som kan användas för att skatta återgång i arbete efter sjukskrivning på ett tydligt sätt. Vi har valt att visa hur stor andel av populationen som har återgått i arbetet baserat på två olika nivåer:

- Återgång i arbete i samma omfattning som innan (90 procent av tidigare inkomst)
- Återgång i arbete i någon omfattning (inkomst över 0 kronor).

Förutom att individen ska ha en inkomst kräver vi att sjukfallet ska vara avslutat. Att sjukfallet ska vara avslutat är ett viktigt kriterium för att hantera en del av de utmaningar som finns vad gäller inkomst. Det är inte helt enkelt att veta om individen – trots utbetalningar från arbetsgivaren – verkligen har arbetat och i så fall vilken månad.

Skattning baserad på förvärvsinkomst gör skillnad

Vi konstaterar att kombinationen av att sjukfallet har avslutats och att individen har en inkomst ger en bättre skattning av återgång i arbete än tidigare. Redan så lågt ställda krav som att individen ska ha *någon* inkomst alls efter avslutat sjukfall ger relativt stora differenser jämfört med mått som endast bygger på att sjukfallen har avslutats. Om man kräver att individerna ska ha samma inkomstnivå sin tidigare minst en månad är skillnaden ungefär 10 procentenheter och om man kräver att de ska ha samma inkomst som tidigare i minst tre månader är skillnaden ungefär 15–25 procentenheter.

Skattningarna skulle kunna bli bättre med ytterligare information

Skatteverkets månadsuppgifter har förbättrat möjligheterna att följa sjukskrivnas återgång i arbete. Samtidigt vilar våra skattningar på ett antagande att individernas inkomst kan användas för att skatta deras arbetstid, vilket ju är det vi egentligen vill veta. Det är ett antagande som inte stämmer fullt ut av flera anledningar:

- Individernas lön kan ändras utan att deras arbetstid ändras, till exempel om de har en lön som baseras på provision eller om de byter arbete.
- Utbetalningar från arbetsgivaren redovisas utifrån utbetalningsmånad. Eftersom vissa anställda får lön i förskott och andra i efterskott går det inte att veta vilken månad arbetet utfördes.
- Det går inte att skilja lön från andra utbetalningar som arbetsgivaren gör. Problemet är särskilt stort för statligt anställda eftersom kollektivavtalad sjuklön ingår i deras utbetalningar.

I den här studien, där vi vill hitta enkla metoder för att skatta återgång i arbete, har vi bland annat hanterat problemen genom att kräva att individernas sjukfall ska vara helt avslutat för att vi ska anse att de – i kombination med att nå en viss inkomstnivå – har återgått i arbete. Men med tillgång till kompletterande uppgift skulle vi kunna göra bättre skattningar.

Nyligen presenterade regeringen ett förslag till riksdagen om att arbetsgivare ska lämna uppgifter om sådan frånvaro bland anställda som kan ge rätt till föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Det är ett sätt att göra det lättare att förebygga och upptäcka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott (Prop. 2024/25:36). I Försäkringskassans remissvar betonas att arbetet att motverka bidragsbrott inom andra områden (bland annat sjukförsäkringen) skulle underlättas om motsvarande uppgift skulle registreras även vid annan frånvaro (Försäkringskassan 2023b). Vi konstaterar att uppgift om frånvaro som kan ge rätt till sjukpenning skulle kunna leda till bättre skattningar av sjukskrivnas återgång i arbete.

Vi konstaterar samtidigt att skattningarna skulle bli ännu bättre om vi hade tillgång till uppgifter antal arbetade timmar eller om vi åtminstone kunde skilja lön från förvärvsarbete från andra utbetalningar (framförallt sjuklön). Det hade också varit värdefullt att veta vilken månad arbetet har utförts.

I vilka sammanhang kan måtten användas?

De mått som presenterats här kan användas för att följa eller analysera sjukskrivnas återgång i arbete i olika sammanhang.

Beroende på syfte kan olika mått vara mer eller mindre lämpliga. Om man vill följa återgång i arbete *löpande* så kan det vara särskilt viktigt med ett mått som är enkelt att ta fram och att förstå. Då är måttet som endast kräver att individerna ska ha någon inkomst, i kombination med att sjukfallet ska vara avslutat, ett lämpligt mått att använda. Ett möjligt tillvägagångssätt är då att använda data från SCB:s register över befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS)²⁰ i kombination med Försäkringskassans databas MIDAS.

Måttet som kräver att individerna ska ha återfått minst 90 procent av sin tidigare inkomst är däremot mer komplicerat att använda, inte minst mot bakgrund av de svårigheter som finns vid användandet av månadsuppgifter. Det innebär att det är viktigt att fundera över val av studiepopulation, och kanske att exkludera personer med en låg eller instabil inkomst. Måttet kan vara användbart i enskilda studier med väl avgränsade populationer men är troligen mindre relevant för löpande uppföljningar av breda grupper av sjukskrivna.

Vad visar måtten angående sjukskrivnas återgång i arbete?

De mått vi har tagit fram för att skatta sjukskrivnas återgång i arbete visar följande:

- Det krävs en ganska lång uppföljningsperiod för att personer som varit sjukskrivna länge ska komma tillbaka i arbete. Andelen som återgår ökar kontinuerligt över tid, oavsett vilket krav vi ställer på inkomst.
- Efter 18 månader når drygt tre fjärdedelar varaktigt upp till samma inkomstnivå som innan sjukskrivningen, och antas därmed ha återgått i arbete i ungefär samma grad som tidigare åtminstone vid något tillfälle.

De mått vi har tagit fram visar att återgången i arbete sammantaget har minskat 2019–2023. Det överensstämmer med slutsatser från tidigare studier som har använts sig av sjukpenningdata för att följa återgång i arbete. Däremot är andelen som återgår till samma inkomstnivå som innan sjukfallet relativt stabilt.

²⁰ I BAS-registret utgår SCB från arbetsgivares deklarationsuppgifter till Skatteverket och konstruerar ett eget mått för personer som ses som sysselsatta.

Då månadsuppgifterna endast finns från 2019 kan vi inte säga hur de eventuellt skulle justera vår bild av utvecklingen av återgång i arbete under en längre tidsperiod. För sådana studier kommer sjukfallsdata, eventuellt i kombination med årsinkomster, att behöva nyttjas även i framtiden.

Det finns önskvärda utfall som inte fångas med måtten

Det vi mäter med våra mått är återgång i arbete utifrån inkomstuppgifter. Värt att notera är att det finns andra värdefulla utfall – viktiga steg på vägen mot arbetsåtergång – som vi inte kan följa med de måtten.

Upptäckning av arbete som en del i rehabiliteringsprocessen

Av skäl som vi beskrivit ovan kräver vi att individerna – förutom att ha en inkomst – också ska ha avslutat sitt sjukfall. När vi mäter om individerna har återgått i arbete mäter vi bara de som har återgått *helt*. Samtidigt vet vi att deltidssjukskrivning är ett viktigt steg på vägen tillbaka i arbete, särskilt vid psykiatriska diagnoser. Det är en viktig del av rehabiliteringsprocessen, som behöver studeras mer i framtida studier.

Omställning till ett annat arbete med lägre lön

Det finns personer som arbetar lika många timmar som innan sjukfallet, men som trots det inte når upp till sin tidigare inkomst. En anledning kan vara att de har ställt om och bytt till ett arbete med lägre lön, eller att de fortfarande befinner sig i en omställningsprocess. Sjukförsäkringen är, åtminstone efter dag 180 eller senare, en omställningsförsäkring. Den som inte kan gå tillbaka till arbete hos den tidigare arbetsgivaren förväntas ställa om och byta arbete.

Med måttet som kräver att individerna ska nå samma inkomst som innan sjukfallet kan det se ut som att individer som bytt till ett lägre avlönat arbete inte har återgått i arbete. Däremot är det inte ett problem med måttet som bara kräver att individen ska ha någon inkomst. Det kan visserligen finnas en period, i samband med omskolning, då individen helt saknar förvärvsinkomst, men med tillräckligt lång uppföljningsperiod bör det synas när individen börjar förvärvsarbeta igen. I det avseendet tycker vi att de två måtten kompletterar varandra.

Många aktörer måste arbeta tillsammans för att stödja sjukskrivnas arbetsåtergång

Rehabilitering är ofta en komplicerad process som kräver ett stort mått av samarbete mellan flera aktörer. Arbetsgivare ska stötta sina

medarbetar att återgå till arbetet, till exempel genom att anpassa arbetsuppgifter, arbetstid eller arbetsplats. Hälso- och sjukvården är viktiga för individens rehabilitering och tillfrisknande genom den vård och behandling de ger. Det finns även andra aktörer som kan bidra med åtgärder i rehabiliteringsprocessen, till exempel kommunen och samordningsförbund.

Försäkringskassan erbjuder ingen rehabilitering men har däremot ett ansvar för att samordna och utöva tillsyn över de rehabiliteringsinsatser som andra aktörer ansvarar för.

Försäkringskassan ska alltså försöka påverka de aktörer som svarar för åtgärderna att snarast genomföra dem.

Det innebär att det är viktigt att alla rehabiliteringsaktörer arbetar tillsammans för att ge ett effektivt stöd som bidrar till sjukskrivnas återgång i arbete. De mått som presenteras här kan vara ett sätt att följa hur det sammantagna stödet fungerar.

Referenser

Angelov, N. & Waldenström, D. 2023. *Pandemin och pengarna – en ESO-rapport om inkomster, skatter, fördelning och stödåtgärder under covid-19*. Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO). Rapport 2023:5

Aronsson, G & Lundberg, U. 2015. "Interventioner för återgång i arbete vid sjukskrivning. En systematisk kunskapsöversikt av metaanalyser med inriktning på muskuloskeleterala och psykiska besvär". *Arbete och hälsa* 49(2)

Försäkringskassan 2016. *Förslag på utfallsmått för att mäta återgång i arbete efter sjukskrivning*. Socialförsäkringsrapport 2016:6

Försäkringskassan 2020. *Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*. Svar på regeringsuppdrag, dnr FK 2020/000190

Försäkringskassan 2023a. *Felaktiga utbetalningar av sjukpenning*. PM 2023:2

Försäkringskassan 2023b. *En utvecklad arbetsgivardeklaration – åtgärder mot missbruk av välfärdssystemen (2023:47)*. Försäkringskassans remissvar. Dnr. FK 2023/027843. Beslutad 2023-12-18

Försäkringskassan 2024a. *Analys av vissa konsekvenser av övervägande skäl i sjukpenning*. Svar på Regeringsuppdrag. FK 2024/001036

Försäkringskassan 2024b. *Vilka konsekvenser har äldrereglerna i sjukförsäkringen haft för arbetskraftsutbudet bland äldre och för samhällsekonomin?* Svar på regeringsuppdrag. FK 2023/019272

Försäkringskassan 2024c. *Stöd tillbaka i arbete En enkätundersökning om sjukskrivnas upplevelser av stöd från arbetsgivare, hälso- och sjukvården och Försäkringskassan*. Arbetsrapport 2024:02

Prop. 2024/25:36. *Uppgifter som ska lämnas i samband med arbetsgivardeklarationen*. Regeringens proposition

Riksrevisionen 2024. *Undantaget som blev regel – Försäkringskassans användning av övervägande skäl vid 180 dagars sjukskrivning*. RiR 2024:14

Socialdepartementet 2023. *Regleringsbrev 2024 Försäkringskassan*. Regeringsbeslut 2023-12-20

SOU 2024:26. *En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022.* Betänkande av Utredningen om sjukförsäkringen i förändring – en utvärdering

Bilaga A. Metod

Beskrivning av studiepopulationen

Tabell A1 nedan visar steg för steg hur vi har skapat vår studiepopulation och hur många sjukfall som kvarstår efter varje steg.

Tabell A1 Beskrivning av studiens population

Grupp	Antal sjukfall
Totalt antal startade sjukfall 1 april 2019 – 31 dec 2022	2 107 503
Totalt antal startade sjukfall, anställda med sjuklön	1 758 243
Totalt antal startade sjukfall, minst 60 dagar	704 382
Antal sjukfall där individen finns i AGI-registret någon gång 2019–2022	703 038
Antal sjukfall som uppfyller samtliga inkluderingsvillkor* månaden då sjukfallet startar	669 137

*Inkluderingsvillkoren innefattar att vara folkbokförd i Sverige, att ha minst 1 000 kronor i förvärsinkomst under tre månader innan sjukfallets start, att inte ha avlidit, att inte ha hel sjukersättning och att inte ha fyllt 65 år.

Den slutgiltiga populationen består alltså av 669 137 sjukfall för 562 960 personer. Under 2019, det vill säga från april till december, startades cirka 130 000 sjukfall och var och ett av de övriga åren ungefär 180 000 per år.

Hur måtten har konstruerats

I denna rapport har vi valt att fokusera på två inkomstmått för att skatta om individerna har återgått eller inte. För båda måtten kräver vi, förutom att individernas ska nå inkomstkravet, att de ska ha avslutat sitt sjukfall. Ett sjukfall klassificeras som avslutat om ersättningen har haft ett uppehåll på mer än 5 kalenderdagar (den så kallade återinsjuknanderegeln). Återinsjuknanderegeln är huvudregeln för avslutat sjukfall men det finns givetvis undantag, exempelvis kan en sjukskrivning ha uppehåll för semester.

De två måtten är:

- Har återfått sin tidigare inkomst (90 procent av referensinkomst)
- Har någon inkomst

För båda måtten saknas information om vilken inkomstnivå som individerna återgår till. Att få 90 procent av sin tidigare inkomst kan vara vilken inkomst som helst över 900 kronor²¹, medan att ha någon inkomst innebär att individerna anses ha återgått i arbete så länge de har tjänat mer än 1 krona under en månad.

Tillsammans kan måtten användas som ett övre estimat (90 procent av referensinkomst) och ett nedre estimat (någon inkomst) för återgång i arbete. I rapporten har vi även valt att visa andelen som uppnår dessa kriterier vid ett enskilt tillfälle och även andelen som uppnår kriterierna tre månader.

Det mest konservativa måttet i vår analys blir således de som når 90 procent av referensinkomsten tre månader. Det mest liberala är de som har haft någon inkomst minst en månad vid uppföljningstillfället.

Vad krävs för att individerna ska anses ha en inkomst igen?

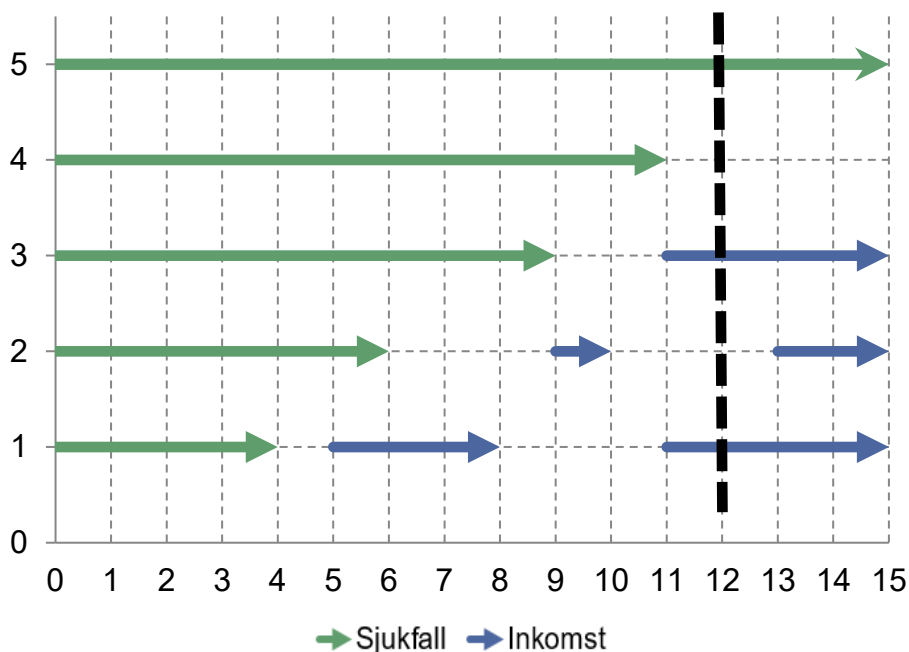
I kapitel 4 tittar vi på statusen för sjukfall som startade 12 och 18 månader tidigare. För de startade sjukfallen mäter vi hur stor andel som når upp till dessa krav vid olika kalendertillfällen. Låt oss exemplifiera detta genom att titta på måttet "någon inkomst" minst en månad. I exemplet görs uppföljningen månad 12.

I Figur A1 nedan illustrerar vi fem individer med varsitt sjukfall och deras efterföljande inkomster. I figuren ser vi att 4 av 5 sjukfall (80 procent) avslutas innan månad 12. Det är endast person 5 som fortfarande har ett pågående sjukfall månad 12. Av de fyra sjukfall som har avslutats så har tre personer en inkomst senast den tolfte månaden (person nummer 1, 2 och 3). Det innebär alltså att återgång i arbete inträffar för 3 av 5 sjukfall (60 procent) vid uppföljningen månad 12.

Måttillfället styr vilken kalendertid som resultatet rapporteras för. Låt oss säga att den tolfte månaden inträffade i april 2022 och därmed rapporteras resultatet för april 2022 eller som i denna rapport 60 procent för kvartal 2 2022.

²¹ Ett av inkluderingskraven för populationen var att ha en inkomst på minst 1000 kronor innan sjukfallets start. 90 procent av 1000 kr är 900 kr.

Figur A1 Någon inkomst (en månad), 12 månader efter sjukfallens start

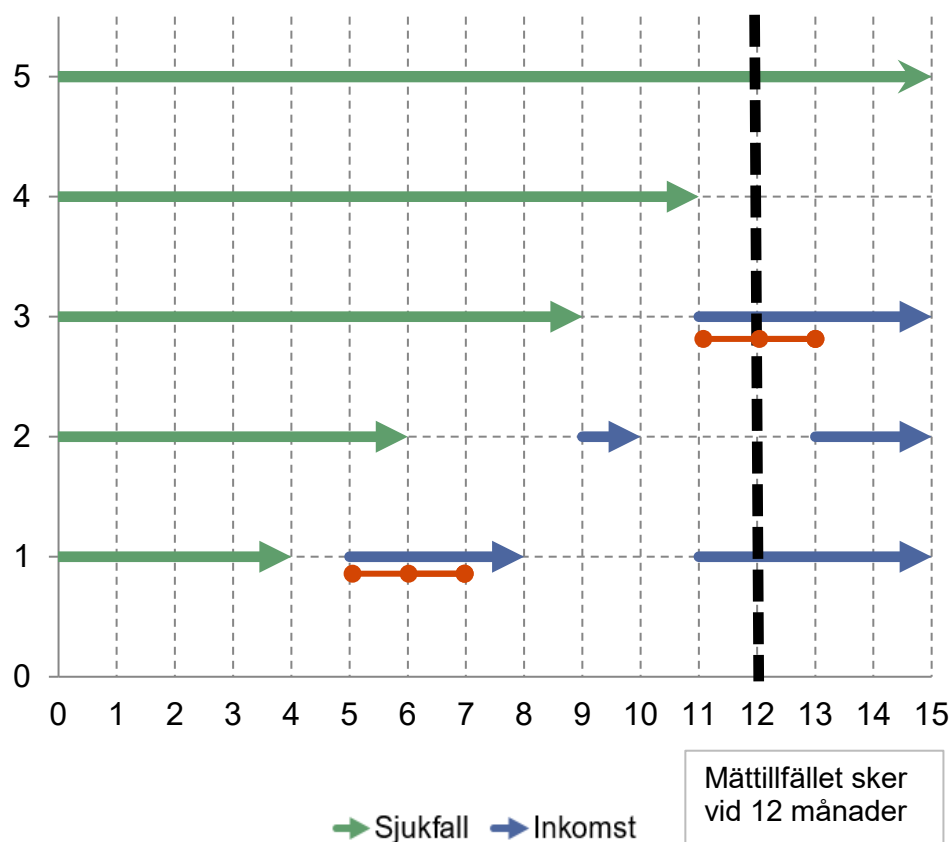

Vi kan nu gå vidare och titta på vad som händer när individen ska ha någon inkomst under tre månader (Figur A2). När vi kräver en mer varaktig inkomst så ändras bedömningen en aning. Likt tidigare är det endast fyra av fem personer som uppfyller kravet att sjukfallet är avslutat vid måttillfället.

Person 1 klarar kravet då hen har inkomst fyra månader i rad. Person 2 klarar inte kravet på inkomst tre månader i rad, då hen endast har förvärvsinkomst i två månader mellan att sjukfallet avslutas och måttillfället. Person 3 har inkomst månad 11, 12 och 13. Eftersom personen endast har haft inkomst två månader i rad vid måttillfället så har hen inte klarat av kravet om tre månaders inkomst.

Här gör vi dock ett undantag. För att måttet inte ska avvika allt för mycket från måttet utan varaktighetskrav tillåter vi inkomstepisoder där den första månaden inträffar på rätt sida av måttillfället. I dessa fall tittar vi även på utfallet de efterföljande månaderna och godkänner dem som har tre sammanhängande månader med någon inkomst. Därmed bedömer vi att även person 3 har klarat kravet. Utan denna tolerans skulle det i praktiken vara omöjligt för de fall som avslutas i nära anslutning till måttillfället att nå upp till tremånaderskravet.

Resultatet av detta blir att två av fem personer (40 procent) når upp till måttets krav att ha någon inkomst under tre månader.

Figur A2 Någon inkomst (tre månader i rad), 12 månader efter sjukfallens start

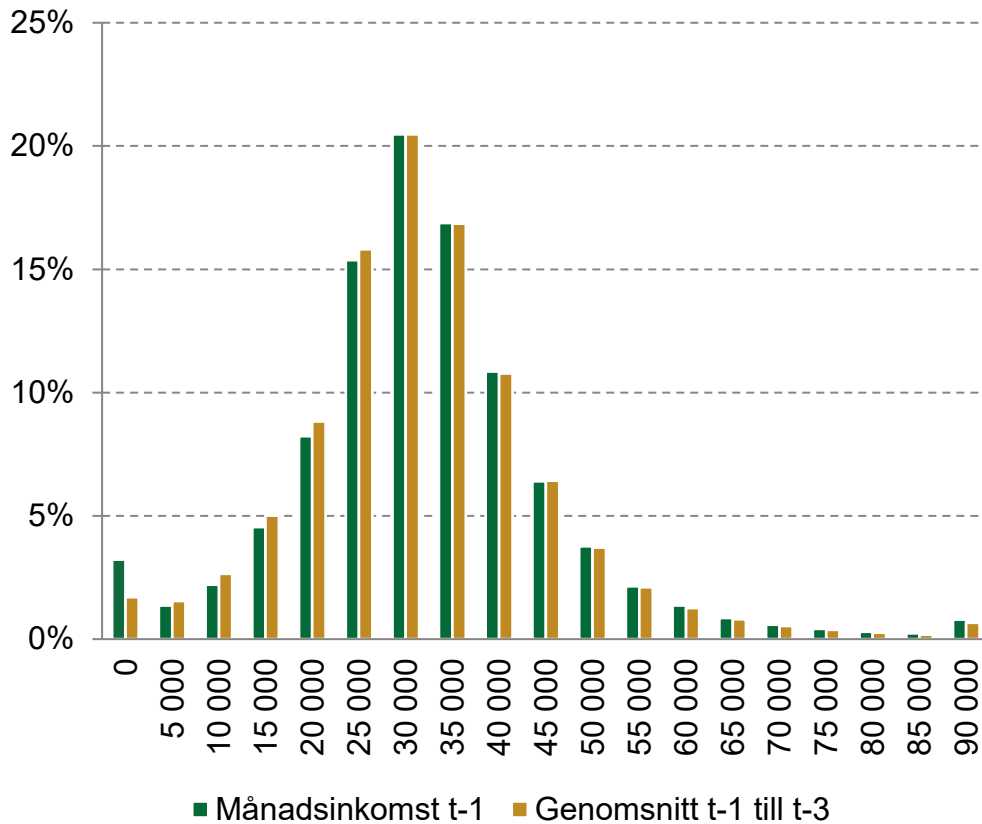
Hur beräknas individernas referensinkomst?

I måttet som handlar om att individerna ska ha återfått sin tidigare inkomst krävs att vi jämför med den inkomst de hade innan sjukfallet. Vi använder då den genomsnittliga inkomsten för tre månader innan sjukfallet påbörjades.

Genom att använda ett genomsnitt får vi fler observationer att följa upp. Detta kan enkelt illustreras med ett histogram (Figur A3). När vi använder ett genomsnitt påverkar vi främst inkomstfördelningens extrema värden. Vi halverar antalet observationer som helt saknar inkomst och minskar andelen med inkomster över 90 000 kr per månad.

Vår målsättning är att ta fram ett mått som kan appliceras på en så stor del av populationen som möjligt. Det har bidragit till att vi väljer att använda ett genomsnitt snarare än värdet för en enskild månad.

Figur A3 Fördelning av förvärvsinkomst månaden innan sjukfallet eller genomsnittlig månadsinkomst för de tre månader innan sjukfallet

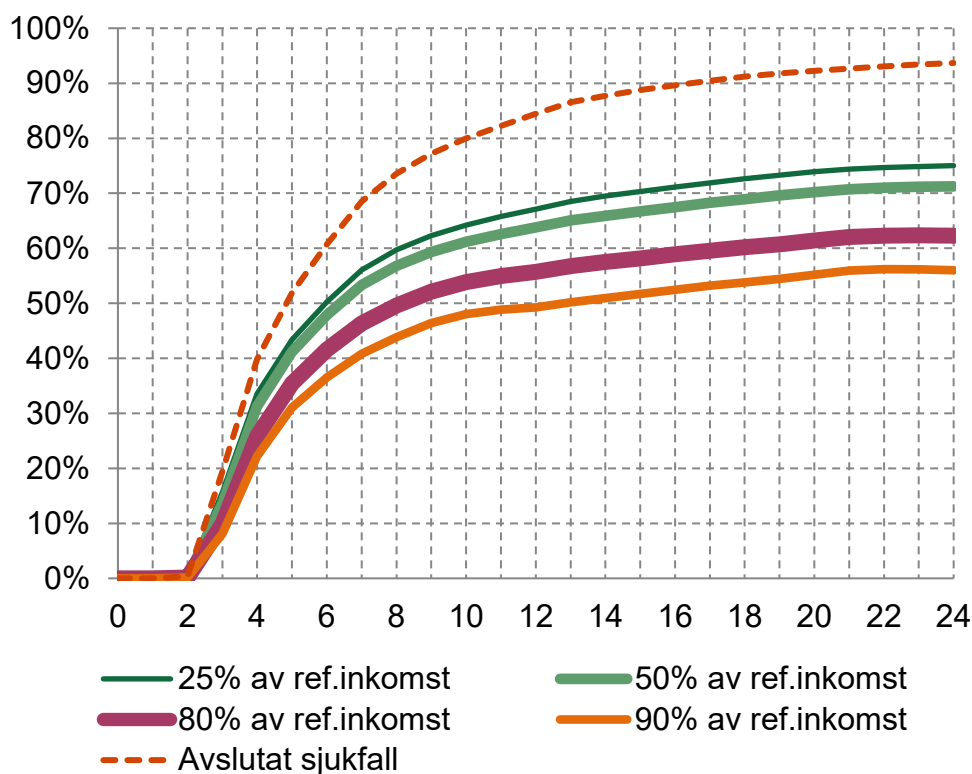
Det finns givetvis fler sätt att välja en referensinkomst. Man behöver inte använda ett aritmetiskt medelvärde utan skulle även kunna vikta där månaden närmre sjukfallet väger tyngre än tidigare månader, man skulle kunna använda medianvärdet över ett antal månader eller på annat lämpligt sätt välja referensinkomst. Vi har gjort bedömningen att ett allt för komplicerat mått försvårar förståelsen för måttet och väljer därför en enklare definition.

Bilaga B. Andel som återfår olika procentsatser av sin tidigare inkomst

I kapitel 4 visar vi återgång i arbete mätt som andel som har någon inkomst och andel som återfår sin tidigare inkomst ("90 procent"). Det är ett stort hopp mellan dessa två mått och därför presenterar vi här utfallet även vid andra procentsatser. Vi presenterar både resultat för varje enskild månad (Figur B1) och kumulativa resultat (Figur B2).

Figur B1 visar andel som återfår 25, 50, 80 och 90 procent av sin tidigare inkomst vid olika tidpunkter, mätt från sjukfallets start. Förutom att personerna har nått någon av dessa inkomstnivåer ska deras sjukfall vara avslutat. I figuren har vi även inkluderat information om hur stor andel av sjukfallen som har avslutats vid varje given månad.

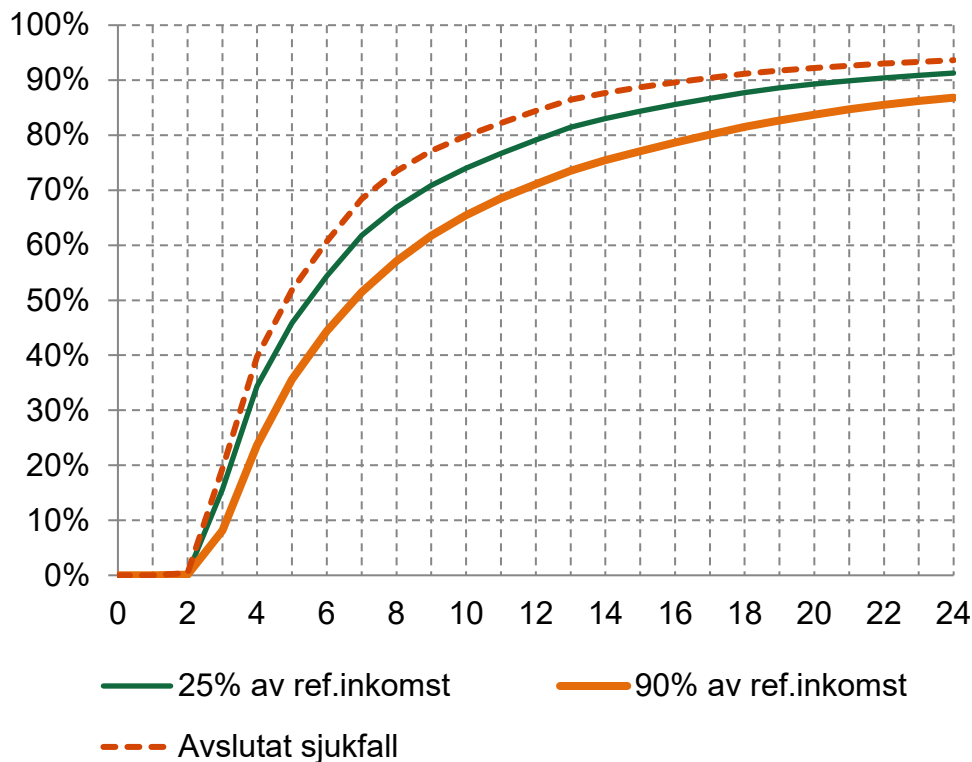
Figur B1 Andel som återfått 25, 50, 80 och 90 procent av sin tidigare förvärvsinkomst, månadsvisa utfall, 2019–2022

Figuren ovan visar resultatet varje enskild månad, men det är rimligt att i framtagandet av ett mått för återgång i arbete istället visa den *kumulativa* återgången i arbete (se kapitel 4). Det handlar alltså om

hur många som har återfått sin inkomst (eller en viss andel), oavsett om de återinsjuknar längre fram. Det visar vi i Figur B2. Som framgår av figuren bli spannet mellan olika inkomstnivåer snävare när vi presenterar utfallet kumulativt. Därför begränsar vi oss därför till att endast visa 25 procent och 90 procent av referensinkomsten.

Figur B2 Andel som återfått 25, 50, 80 och 90 procent av sin tidigare förvärvsinkomst, kumulativa utfall, 2019–2022

Bilaga C. Arbetsåtergång i olika grupper

Tabell C1 Återgång i arbete mätt på olika sätt, månad 12, fördelat på kön, ålder, diagnosgrupp, sjukskrivningshistorik och inkomst

	Avslutat sjukfall	Någon inkomst (1 mån)	Någon inkomst (3 mån)	Samma inkomst som innan (1 mån)	Samma inkomst som innan (3 mån)
Kön					
Kvinnor	83,8%	80,8%	75,2%	68,6%	62,0%
Män	85,5%	82,4%	78,0%	75,7%	70,5%
Ålder					
<20 år	91,8%	87,3%	79,9%	78,5%	75,4%
20–29 år	90,6%	84,7%	74,8%	66,5%	57,3%
30–39 år	87,3%	82,8%	75,3%	66,3%	58,0%
40–49 år	82,9%	80,7%	77,3%	73,4%	68,6%
50–59 år	82,0%	80,3%	77,8%	74,8%	71,0%
60–64 år	81,1%	78,9%	73,5%	72,1%	65,8%
Diagnosgrupp					
Muskulosketala	88,3%	85,6%	81,2%	78,5%	73,2%
Psykiatriska	81,5%	78,9%	74,2%	69,6%	63,5%
Övriga	85,1%	81,5%	75,5%	68,7%	62,3%
Senaste sjukskrivningshistorik					
Ingen	86,8%	83,6%	78,4%	72,8%	66,8%
0–1 år	78,1%	75,4%	70,2%	67,8%	62,3%
1–2 år	81,0%	77,9%	72,6%	67,4%	60,8%
2–3 år	83,3%	80,1%	74,8%	68,9%	62,3%
3–4 år	83,5%	80,8%	75,6%	70,2%	63,6%
4–5 år	83,5%	80,7%	76,4%	71,2%	65,5%
Inkomst					
1:a kvintilen	82,3%	75,8%	66,6%	66,3%	59,7%
2:a kvintilen	84,9%	81,5%	75,4%	70,2%	63,3%
3:e kvintilen	85,0%	82,9%	78,7%	73,2%	67,4%
4:e kvintilen	85,4%	83,8%	80,5%	74,3%	68,8%
5:e kvintilen	84,6%	83,4%	81,1%	72,1%	66,7%

Tabell C2 Återgång i arbete mätt på olika sätt, månad 12, fördelat på, fördelat på län

	Avslutat sjukfall	Någon inkomst (1 mån)	Någon inkomst (3 mån)	Samma inkomst som innan (1 mån)	Samma inkomst som innan (3 mån)
Län					
Blekinge län	85,9%	83,2%	77,4%	71,9%	65,1%
Dalarnas län	84,8%	82,4%	77,8%	72,6%	66,6%
Gotlands län	87,8%	85,3%	80,7%	75,1%	68,6%
Gävleborgs län	84,8%	81,9%	76,7%	72,4%	66,5%
Hallands län	86,1%	83,5%	79,0%	74,2%	68,6%
Jämtlands län	85,5%	82,7%	77,2%	71,9%	65,7%
Jönköpings län	84,4%	82,1%	77,8%	72,7%	66,8%
Kalmar län	82,8%	80,6%	76,2%	71,6%	65,9%
Kronobergs län	84,8%	82,2%	77,4%	73,1%	67,0%
Norrbottnens län	85,3%	82,9%	77,9%	74,0%	67,6%
Skåne län	84,6%	81,3%	75,8%	70,3%	64,1%
Stockholms län	84,7%	80,4%	74,2%	68,7%	62,2%
Södermanlands län	83,1%	80,3%	75,4%	70,2%	64,4%
Uppsala län	86,8%	83,9%	78,8%	73,4%	66,9%
Värmlands län	81,5%	78,8%	74,3%	69,3%	63,4%
Västerbottens län	85,2%	82,7%	78,2%	72,9%	67,2%
Västernorrlands län	84,9%	82,7%	78,0%	73,2%	67,5%
Västmanlands län	85,1%	82,5%	77,6%	73,2%	67,5%
Västra Götalands län	83,7%	81,0%	76,3%	71,4%	65,6%
Örebro län	85,9%	83,1%	78,4%	73,0%	66,8%
Östergötlands län	80,8%	78,5%	74,2%	69,8%	64,4%

Bilaga D. Återgång i arbete under en viss fas i rehabiliteringskedjan

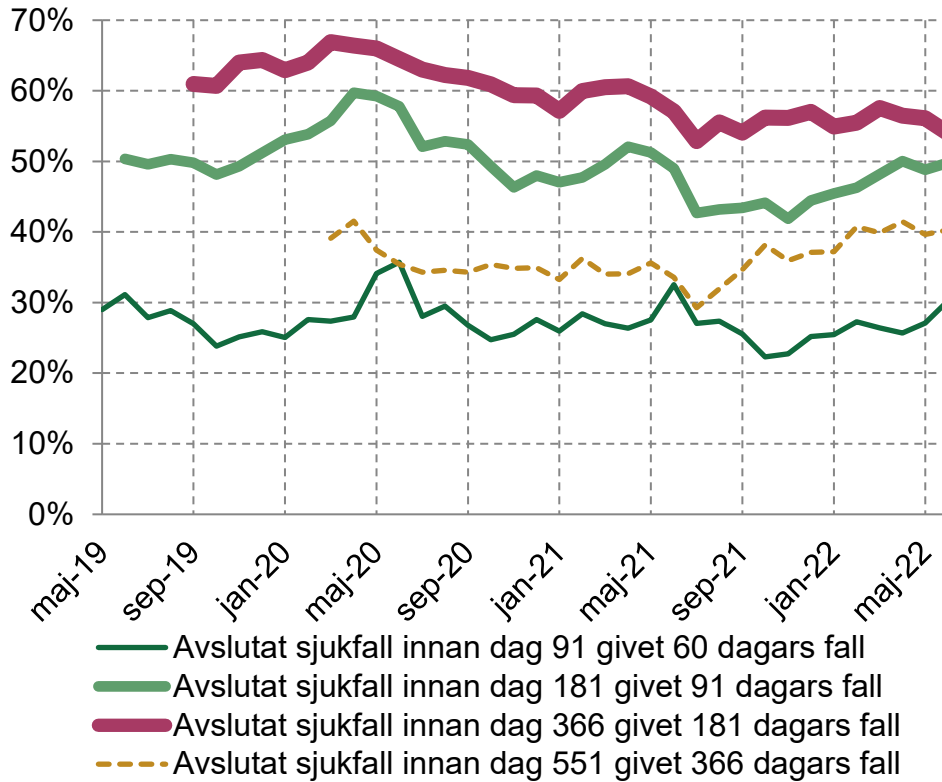
Måtten i denna bilaga visar hur personer som är sjukskrivna återgår i arbete (med respektive definition) utifrån olika faser i rehabiliteringskedjan givet våra två mått på återgång i arbete. För var och ett av måtten visar följande:

- Andel med "utfall" senast dag 90 av alla sjukfall som uppnår 60 dagar
- Andel med "utfall" senast dag 181 av alla sjukfall som uppnår 91 dagar
- Andel med "utfall" dag 366 av alla sjukfall som uppnår 181 dagar
- Andel med "utfall" senast dag 551 av alla sjukfall som uppnår 366 dagar.

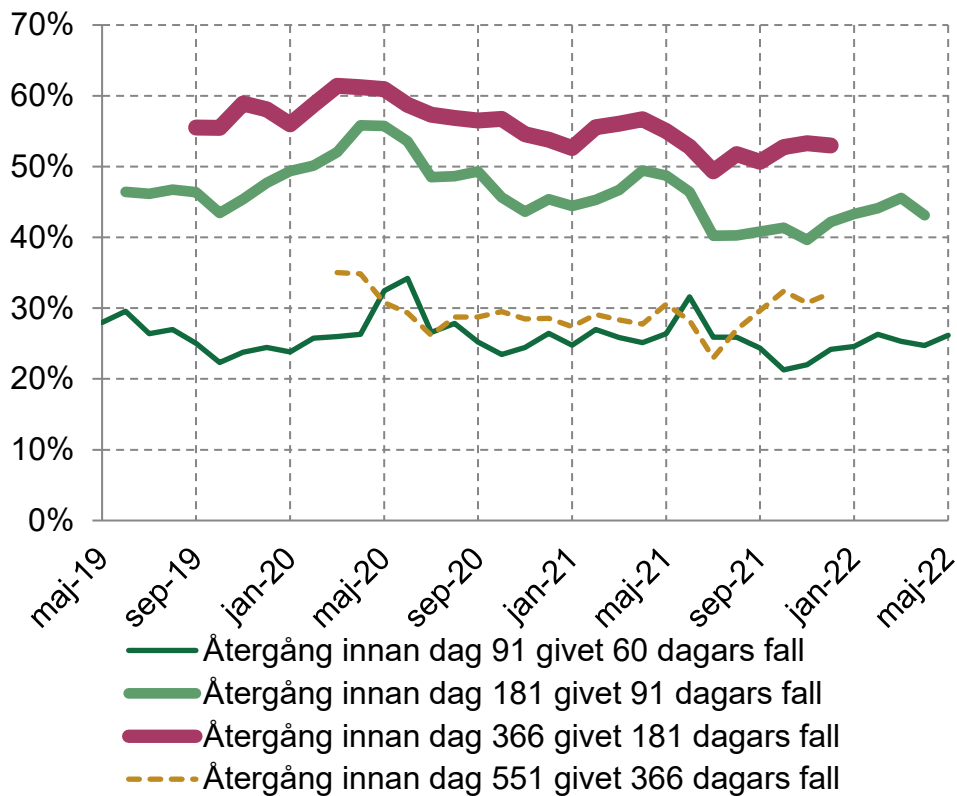
Resultaten ger likande resultat som i rapporten i stort, det vill säga ju högre ställda krav på förvärvsinkomst, desto är lägre är andelen som kan anses ha återgått i arbete.²²

²² Måtten i bilaga D är konstruerade genom att vi utgår från tidperioden där sjukfallen når de olika falländerna som måtten är betingade på. För exempelvis "Avslutat sjukfall innan dag 91 givet 60 dagars fall" är nämnaren i måttet antalet sjukfall som blev 60 dagar en viss månad. Utifrån detta beräknas andelen som avslutar sjukfallet i tidsintervallet, exempelvis andelen som avslutar sjukfallet innan dag 91. För måtten "någon återgång" och "återgång till 90 procent av tidigare inkomst" kräver vi dessutom att inkomsten ska nå de olika nivåerna inom 6 månader från att sjukfallet har avslutats. De som når inkomstnivån inom 6 månader klassificeras som "återgått i arbete".

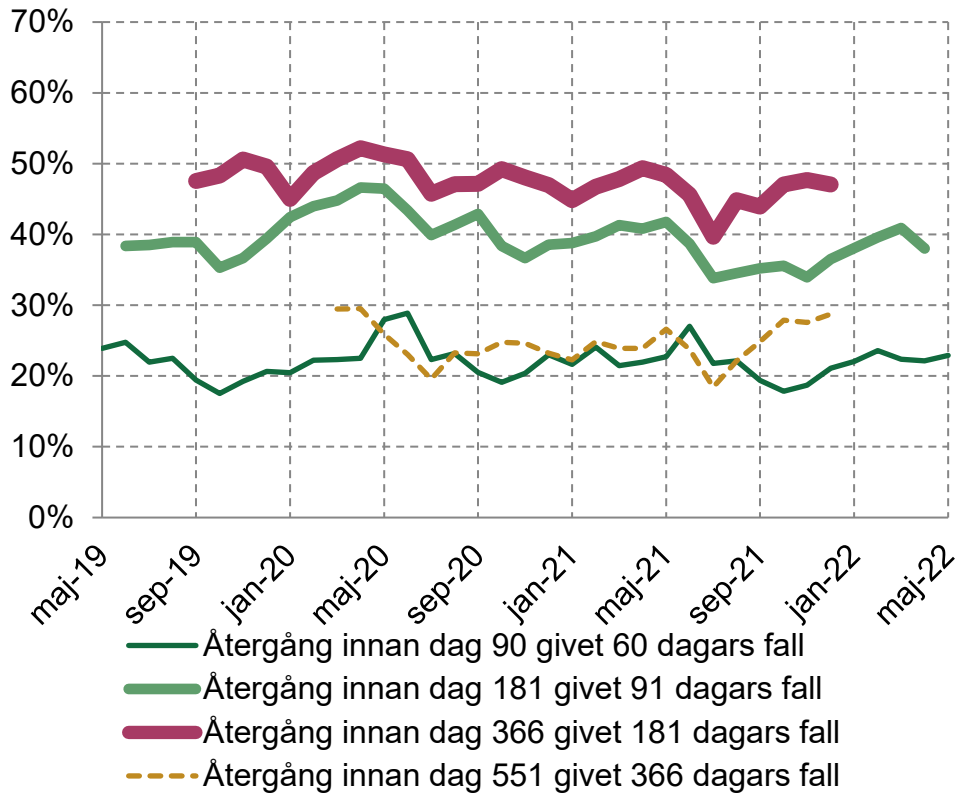
Figur D1 Andel som avslutat sitt sjukfall - Betingad avslutssannolikhet för olika fallängdsintervall

Figur D2 Andel som har någon inkomst - Betingad återgångssannolikhet för olika fallängdsintervall

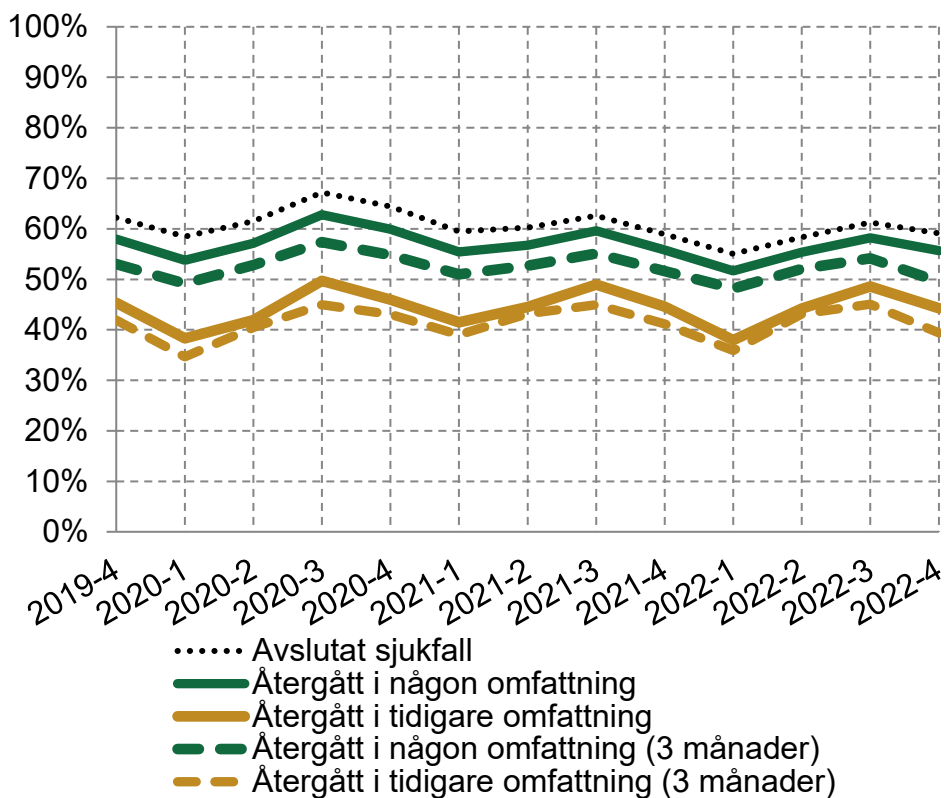
Figur D3 Andel som uppnår 90 procent av tidigare inkomst - Betingad återgångssannolikhet för olika fallängdsintervall

Bilaga E. Ytterligare figurer

Figur E1 visar andel som, utifrån dessa kriterier, kan anses ha återgått i arbete 6 månader efter sjukfallets start.

Figur E1 Fyra mått på återgång i arbete 6 månader efter startat sjukfall

X-axeln visar kalendertid för uppföljningstillfället. Måtten visar andelen som återgått i arbete av dem som 6 månader tidigare startade ett sjukfall. De som antas ha återgått i arbete har vid mätillfället avslutat sitt sjukfall och fått en löneutbetalning minst en månad eller minst tre månader. Den första månadens inkomst ska ha skett inom tidsgränsen på 6 månader. Om de kriterierna är uppfyllda vi tillåtit att inkomsten månad 2 och 3 betalats ut efter 6-månaders gränsen. När det gäller att ha återgått i arbete i samma omfattning tre månader mäter vi andelen som har haft inkomst under tre månader där den genomsnittliga inkomsten motsvarar 90 procent av den tidigare.